

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Çocuk Odaklı Aile Danışmanlığı
ÜNİTE NO 1
YAZAR Doç. Dr. ZEKİ KARATAŞ

AİLE İŞLEVSELLİĞİNİ DEĞERLENDİRME

Aile içindeki psikolojik atmosfer, çocuğun sağlıklı kişilik gelişiminde önemli bir rol oynar. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ve davranışları, bu atmosferin temel unsurlarını oluşturur. Sıcaklık, kabul, ilgi ve duyarlılık temelli tutumlar, çocuğun zihinsel, duygusal ve davranışsal gelişimini destekleyebilirken, reddedici, duyarsız ebeveyn tutumları sağlıklı gelişimi engelleyen risk faktörleri arasında yer alır. Aile işlevselliği, ebeveyn tutumlarını etkileyen temel dinamiklerden biridir ve çocuk odaklı aile danışmanlığı uygulamalarında önemli bir değerlendirme kriteridir. Aile Değerlendirme Ölçeği, McMaster aile yaklaşımına dayanarak ailenin işlevselliğini altı önemli boyutta değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu boyutlar, sorun çözme, rol dağılımı, etkileşim, duygusal karşılık verebilme, gerekli ilgiyi gösterme ve davranış kontrolünü içerir. Sağlıklı işlevlere sahip ailelerde, üyeler arasında empati, açık iletişim, sorun çözme becerileri ve saygı gibi faktörler ön plandadır. Sağlıksız işlevlere sahip ailelerde ise iletişim zorlukları, duygusal ifade eksikliği ve sorun çözme güçlükleri gözlemlenebilir. McMaster modeli, aile dinamiklerini anlamak ve iyileştirmek için bu altı boyutun değerlendirilmesini önerir, bu da sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturabilir.

Problem Çözme

Problem çözme, ailenin sorunları tanımlama ve çözme yeteneğini içeren önemli bir süreçtir. Aile içinde duygusal ve günlük problem çözme olmak üzere iki temel tür bulunmaktadır. Etkili problem çözme aşamaları, problemin belirlenmesinden başlayarak uygun kişiyle iletişim kurma, alternatif çözümler üretme, bir alternatif seçme, harekete geçme, başarıyı izleme ve sürecin etkililiğini değerlendirme adımlarını içerir. Aile içinde sorunlarla başa çıkma kapasitesi, aile uyum düzeyinin temel bir göstergesidir.

Aile İçi İletişim

İletişim, yaşamın temel bir parçasıdır ve aile ilişkilerinde önemli bir role sahiptir. Sağlıklı ailelerde iletişim, düşüncelerin, duyguların ve fikirlerin açıkça paylaşıldığı bir şekilde gerçekleşir. Açık iletişim kurabilen aileler, zorluklarla başa çıkmak için çatışmaları açıkça tartışma eğilimindedir ve sorun çözme becerilerine sahiptir. Sağlıklı aile üyeleri, duygu ve düşüncelerini açık, tamamlayıcı ve uygun bir şekilde ifade ederler. Ayrıca, birbirlerinin duygularına ve düşüncelerine ilgi gösterirler. Özellikle anne babaların çocuklarla uygun iletişim kurmaları, çocukların duygusal gelişimi için önemlidir.

Rol Dağılımı

Roller, aile içindeki davranış kalıplarını ifade eder ve aile üyelerinin fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynar. Sağlıklı ailelerde rol dağılımı, paylaşıma dayalı ve dengeli bir şekilde gerçekleşir, her aile üyesi üstlendiği rolün sorumluluklarının farkındadır. Geleneksel rol dağılımının çocuklu ailelerde olumsuz etkileri olduğu belirtilmiştir, özellikle çalışan kadınların artan sorumlulukları ve ev içi rol beklentileri çatışmalara yol açabilir. Aile danışmanlığında, rollerin toplumsal cinsiyet normlarından ziyade aile içindeki görev ve sorumluluk paylaşımı olarak ele alınması önemlidir. Her aile üyesinin kendi rolünü anlaması ve işlevsel bir şekilde yerine getirmesi, sağlıklı bir aile ortamının oluşmasına katkı sağlar. Rol dağılımının denge içinde olması, özellikle çocuk bakımı, eğitimi ve güvenliği konularında eşler arasında eşit görev paylaşımının olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

Duygusal Paylaşım ve Geri Bildirim

Duygusal paylaşım, aile üyelerinin duygularını açıkça ifade edebilme ve bu duygulara uygun geri bildirimde bulunma sürecini içerir. Sağlıklı ailelerde duyguların ifade edilmesi normal karşılanır ve ifade eden kişiye anlayış ve nezaket gösterilir. Duygusal paylaşımında, aile üyelerinin kendi duygularını sergilemesinin yanı sıra diğer üyelerin paylaştığı duygulara da olumlu tepkiler verilmesi önemlidir. İlgisiz davranmak, duyguları yok saymak veya aşırı tepki vermek işlevsel olmayan davranışlar olarak kabul edilir. İşlevsel geri bildirimde bulunmak ise empati gösterme, hoşgörülü ve anlayışlı davranma, duyguyu yansıtma gibi unsurları içerir. Duygusal paylaşımın sağlıklı işlev gösteren ailelerde olumlu ve

olumsuz duyguların dengeli bir şekilde ifade edilmesini içermesi gerektiği vurgulanır.

Gereken İlgii Gösterme

Aile içinde gereken ilgi, bakım ve sevgiyi ifade eder. Sağlıklı aileler, birbirlerine orta derecede ilgi gösterir ve bu ilgiyi kaliteli ve uzun süreli zaman ayırarak ifade ederler. Çok fazla ilgi, aile üyelerinin birbirlerine fazla bağımlı olduğunu gösterebilirken, az ilgi gösterme ise yetersiz ilgi ve sevgi anlamına gelebilir. Özellikle çocuklar, aile içinde sevgi ve değer gördüklerini hissetmek isterler. Aile içindeki uyum ve destekleyici yaklaşım, çocukların kişilik gelişimi ve akademik başarısı üzerinde olumlu bir etki yapabilir. Ancak aile içindeki çatışmalar ve rekabet, aile ilişkilerini olumsuz etkileyebilir ve çocukların iletişim modellerini etkileyebilir.

Davranış Kontrolü ve Sınırlar

Davranış kontrolü, aile içinde sınırları belirleme, davranış standartlarını oluşturma ve disiplin sağlama gibi önemli işlevleri kapsar. Bu boyut aynı zamanda ailedeki üç durumla baş etme stratejisini içerir: fizyolojik olarak tehlikeli durumlar, psikobiyolojik ihtiyaç ve dürtülerin ifadesi, kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesi. Sağlıklı ailelerde, ebeveynlerin davranış kurallarını ve sınırları belirlerken kararlı ve tutarlı olmaları önemlidir. Uyulması gereken kurallar net bir şekilde belirlenirse, çocuklar hangi davranışın ödül veya ceza alacağını daha iyi anlarlar. Ebeveynlerin, çocukların istenmeyen davranışlarını anlamak ve doğru müdahalede bulunmak için altında yatan sebepleri belirlemeleri önemlidir.

ÇOCUK ODAKLI AİLE DANIŞMANLIĞI AŞAMALARI

Çocuk odaklı aile danışmanlığı, aile dinamiklerini anlamayı, ebeveynlere çocuk yetiştirme konusunda rehberlik etmeyi ve psikososyal destek sağlamayı amaçlayan bir modeldir. Ebeveynler arasındaki farklılıkların çocuk yetiştirmede belirsizliklere yol açabileceği ve danışmanlığın, ailelerin bu zorluklarla başa çıkmasına yardımcı olabileceği vurgulanmıştır. Aile danışmanlığı süreci, aileyle ilk karşılaşma ile başlar ve iletişimi geliştirme, dirençle başa çıkma ve işlevsiz davranışları değiştirme gibi hedefleri içerir. Bu model, çocuk odaklı bir perspektifle ailelere bütünlük sağlamayı hedefler. Aile danışmanlığı süreci, aileyle danışmanın ilk karşılaşmasıyla başlar. Bu aşamada, aile üyelerinin iletişim bilgileri, başvuru sebepleri ve geçmiş deneyimleri hakkında temel bilgiler alınır. Danışmanlık süreci genellikle aile üyeleri arasındaki iletişimi geliştirmeyi, dirençle başa çıkmayı ve işlevsiz davranışları değiştirmeyi içerir. Aile danışmanlığı, ilişkilerin kendisine odaklanarak, genel resmi görmeyi amaçlar.

İlk Görüşme ve Değerlendirme Aşaması

Aile danışmanlığının ilk görüşme ve değerlendirme aşamasında, danışmanın aile üyeleriyle güven ilişkisi kurma, çocuklara uygun yaklaşımlar sergileme, ön değerlendirme yapma, ailenin iletişim ve davranış kalıplarını inceleme ve işlevsel değerlendirme yapma amacı bulunmaktadır. İlk görüşme randevusunun hızlı bir şekilde planlanması ve danışmanın önyargısız bir tutum sergilemesi önemlidir. Danışman, aileyi bilgi toplamak ve varsayımlar oluşturmak için aktif olarak dinlemelidir. Ayrıca, aileyle birlikte belirlenen hedeflere ulaşmak için ölçme araçları ve yapılandırılmış yöntemler kullanılabilir. İlk görüşme sürecinde aile üyeleriyle güven ilişkisi kurulması, terapötik işbirliği oluşturulması ve ailenin beklentilerine odaklanması önemlidir. Danışmanın aile dinamiklerini anlaması ve değerlendirmesi, ailenin yaşam döngüsünü gözlemlemesi, güç dinamiklerini anlaması ve umut oluşturmaya da bu aşamada dikkate alınmalıdır.

Müdahale ve Eylem Aşaması

Aile danışmanlığının eylem ve müdahale aşaması, danışmanlık sürecinin yapılandırıldığı ve aileyle kurulan yakınlık sonucunda başlamaktadır. Danışmanlar, aile üyelerinin ve ailenin bir bütün olarak değişim yapması ve ilerleme kaydetmesi için etkin bir rol oynarlar. Ailenin üretkenliği, danışmanlık sürecine en az katılan üye kadar etkili olabilir, bu nedenle tüm aile üyelerinin ortak bir hedef doğrultusunda çalışması önemlidir. Eylem aşamasında, döngüsel soru sorma tekniği kullanılarak aile üyelerinden içgörü elde edilir. Bu teknik, aile üyelerinin farklı algılarını ve aile sisteminin değişim yöntemini belirlemelerine yardımcı olabilir. Görüşme oturumlarında kullanılan döngüsel, yansıtıcı sorular arasında geleceğe yönelik sorular, gözlemci bakışı soruları, normatif karşılaştırma soruları, ayırt etme soruları, hipotezler sunan sorular, süreci değiştiren sorular, beklenmedik, zıt değişim soruları ve gizli öneriler içeren sorular bulunmaktadır.

Aile danışmanlığının eylem aşamasında, aile üyeleri güven veren bir ortamda kişisel ve ilişkisel sorunlarını dile getirmelidir. Sorunların çözümü ve baş etme becerilerinin geliştirilmesi için alternatif seçenekler ve çözüm önerileri birlikte keşfedilmelidir. Aile üyelerinin danışmanlık oturumlarında edindikleri yeni davranışları sosyal yaşamda uygulayabilmeleri için uygun bir ortam sağlanmalıdır. Ayrıca, aile danışmanlığının sınırlı bir süreç olduğu ve süreç boyunca ailelerin gelişme kaydetmelerinin genellikle içeriğe değil sürece odaklanmalarından kaynaklandığı unutulmamalıdır. Değişim zaman alır ve aileler kendilerine en kolay geleni yapma eğilimindedirler. Danışmanlar, ailelerin sürekli terapötik işbirliğine devam etmeleri için katılıma odaklanmalı ve sürecin sona erdiğini düşünmeden önce ailenin dengesini sarsmalı ve rahatsız etmeye devam etmelidirler.

Sonlandırma Aşaması

Aile danışmanlığının sonlandırma aşaması, oturum sayısının sonlarına yaklaşıldığında ailenin bilgilendirilmesini içerir. Aile üyeleri, amaçlarına ulaşmış danışmanlıkta kazandıkları davranışları aile yaşamında uygulamaya başladıklarında, danışmanlık hizmetinin sonlandırılmaya hazır olduğu kabul edilir. Sonlandırma aşamasının amacı, aile üyelerinin deneyimlerini netleştirmelerini, kazanımlarını sağlamlaştırmalarını ve gelecekte hangi davranış kalıplarını devam ettireceklerine karar vermelerini desteklemektir. Aile üyeleri, danışmanlık sürecinde elde ettikleri değişimleri aile ve sosyal yaşamda devam ettirmelidir. Bu süreçte stres ve kaygı yaşanabilir, bu durum doğal karşılanmalı ve gerektiğinde destek sağlanmalıdır. Aile danışmanlığı, belirli koşulların oluşması durumunda sonlandırılmalıdır, örneğin doğal bir sona ulaşıldığında, danışan ailenin sorunu danışmanın yeterliliklerini aşarsa veya danışan aile artık yararlanmıyorsa. Sonlandırma aşamasının iyi bir şekilde yapılandırılması, aile danışmanının sorumluluğundadır.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI Suça Sürüklenen Çocuklar

ÜNİTE NO 2

YAZAR Doç. Dr. ERGÜN HASGÜL

Suç bir sonuç olarak ele alınmalıdır. Suça sürüklenen çocukla görüşmeler yapıldığında ve sorunun kaynağına inildiğinde, sorunun çocuğun büyüdüğü konuttan ve aileden, ebeveynleri ile kurduğu ilişkiden, yaşadığı sokak ve mahalleden, arkadaş çevresinden, arkadaşlarının özellikleri ve deneyimlerinden, ailenin sosyoekonomik durumundan, taşıdığı genetik potansiyelden çocuğun fiziksel özelliklerine kadar çok sayıda biyopsikososyal belirleyicinin etkisinin olduğu görülmektedir. Bu bakış açısı ile, her bir suçun tek bir sorumlusunun olduğunu düşünmek yanıltıcıdır, özellikle özne bir çocuk ise.

SUÇ

Sosyolojik perspektif suçu doğada olan toplumsal sistemin korunması ve sürdürülebilmesi için baskılanması gereken ya da gerekli olduğu düşünülen antisosyal bir davranış olarak görmektedir. Suç sağlık için zorunlu beslenme, barınma, tıbbi aç gözlü bireylerden zorlayıcı, baskıcı elitlere kadar herkese karşı korunma gibi gereksinimleri ihlal etmeyi içeren her türlü zararlı faaliyet olarak tanımlanır. Yasal perspektife göre yasaların ihlal edilmesi ile ceza gerektiren insan davranışıdır. Psikolojik perspektife göre sosyal açıdan topluma kötü adaptasyonun bir sonucudur. Bu bakış açısına göre suç bir davranış sorunudur. Siyasal perspektife göre ise yasaya güçlü gruplar tarafından yerleştirilen, daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasadışı olarak etiketleyen bir ölçütün sonucudur. Ortaya koyulan bu perspektifler suçun kompleks bir olgu olduğunu ve tek ve basit bir şekilde tanımlanamayacağını göstermektedir.

SUÇLULUK

Bazı kriminoloji araştırmacılarına göre üç boyutta suçluluk açıklanabilir. Bunlar; suçun ciddiyeti boyutu, suçun politik boyutu ve suç olayının mağdur etme boyutudur. Mağdur etme boyutu bir mağdur olmasıyla ilişkilidir. Çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasaları çiğnemeye giden müdahale gerektirecek bir davranışa dönüşmesi çocuk suçluluğu olarak ifade edilmektedir.

ÇOCUK SUÇLULUĞU

Çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasaları çiğnemeye giden müdahale gerektirecek bir davranışa dönüşmesi çocuk suçluluğu olarak ifade edilmektedir.

SUÇLA İLGİLİ ÇOCUK İSTATİSTİKLERİ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018-2022 yılları arasındaki istatistiklerine göre beş yıl içinde suça sürüklenen çocuk sayısı 152 binden yaklaşık 207 bine çıkarak %36'lık bir artış olmuştur. Aynı şekilde suç mağduru çocuk sayısı da %12'lik bir artışla beş yıl içinde yaklaşık 233 binden 259 bine çıkmıştır (Şekil 2.1). Cinsiyet bazında ise yukarıda verilen tarih aralığında suça sürüklenme vaka sayılarında erkeklerin kızlardan beş kat fazla olduğu, suç mağduru olma vaka sayılarında ise erkek ve kızların yaklaşık aynı sayılarda olduğu, bununla birlikte erkeklerin sayısının fazla olduğu görülmektedir.

ÇOCUKLARI SUÇA İTEN NEDENLER

Suça sürüklenen çocuk olgusunu ekolojik sistem bakış açısından tartışmak, çocuğun içinde bulunduğu sistemin dinamiklerini ve güçlerini anlamak açısından yararlı olacaktır. Ekolojik sistem yaklaşımı mikro, mezzo ve makro açıdan bir bakış açısı sunmakta ve çocuğu çevresi içinde değerlendirmektedir. Mikro bakış açısı çocuğun doğrudan temasta olduğu (aile, arkadaş gibi) sistemleri değerlendirirken, mezzosistem bakış açısı çocuğun temasta olduğu iki ya da daha fazla sistemin kendileri arasındaki teması odaklanmaktadır. Makrosistem bakış açısı ise çocuğun mikro ve mezzo sistemi üzerinde olan ve onları etkileyen (eğitim sistemi, politikalar, değerler gibi) bir üst yapıyı ifade etmektedir. Çocuğu suça sürükleyen mikro düzeydeki sistemleri çocuk ve aile olarak ele almak mümkündür. Literatüre bakıldığında ergenlik döneminde çocukların daha fazla suça yöneldikleri ifade edilmektedir. Ergenlik ruhsal, sosyal ve bedensel gelişimin ve değişimin hızlı olduğu bir dönem olarak kabul edilmektedir. Ergenlik döneminde çocuk, mesleki, toplumsal ve cinsel kimliğini bulmaya çalışır. Bu arayışta çocuğun çevresi tarafından desteklenmesi önemlidir. Gereksinimlerinin karşılanmadığı desteklenmeyen çocuklar farklı baş etme yollarına yönelir. Bu yollardan birinin yabancılaşma olduğu ifade edilmektedir. Yabancılaşma çocuğun yaşamında karşılaşacağı çatışmalarla baş etmek ve kaygı durumundan kendini kurtarmak için kullandığı bir yoldur. Yabancılaşma mekanizması çocuğun içinde

yaşadığı dünyadan ve insanlardan kendini yalıtma biçiminde kullanıldığında çocukta yok etme ve yok olma dürtüleri ön plana çıkabilir.

Ailenin çocuğu reddetmesinin, aileye bağlılıktan daha fazla suç davranışını etkilediğinin belirlendiğini ifade etmiştir. Son zamanlarda araştırmalar, aile faktörleri ve bu faktörlerin suçluluktaki etkisinin karmaşık olduğunu göstermiştir. Bu faktörler; ailenin çocuğu reddetmesi, disiplin biçimleri, aileden öğrenme, aile içi şiddet, tek ebeveynle ilişkinin niteliğidir. Akıncı ise, çocuk suçluluğunda aile faktörünü dört grupta ele almıştır. Bunlar; parçalanmış aile, aile içi gerilim, ailedeki disiplin ve ilişkiler, ailede suçluluk olgusudur. Bir başka faktör ise aileye bağlılıktır. Aileye bağlılığın suçluluğu azalttığına dair çalışmalar vardır. Ayrıca bağlılık güçlü bir aile içi faktör olarak tekrar suça yönelmeyi önlemektedir. Aile içi etkileşimde sorun yaşayan ve aile bağlarının zayıf olduğu ailelerde çocuklar, ailelerine ve yakınlarına yabancılaşabilmektedir. Bu yabancılaşma ise çocukta iki davranış ortaya çıkarır; kaçma ve kaçınma. Çocuk kendisini dışarıda var etmeye çalıştığında kaçma davranışı göstermiş olmaktadır. Kaçınma davranışı ise üç şekilde ortaya çıkabilir; edilgen, etken, tepkisel.

Bireysel Nedenler

Bireysel nedenler çocukların bireysel özellikleri üzerinde duran çalışan biyolojik yaklaşım, psikolojik yaklaşım ve psikososyal yaklaşım ile açıklanabilir. Çocuk suçluluğunda kalıtımın etkisi üzerine çalışmalar yapan Lombroso, “doğuştan suçluluk” kavramını kullanmıştır. Suçu bedensel koşulların bir ürünü olarak görmektedir. Fiziksel özellikler, eksiklikler, hastalıklar bireyleri suç işlemeye yöneltmektedir. Çevrenin etkisini hiçe sayan bu yaklaşım suçun nedenini çocuğun kendisinde aramaktadır. William Sheldon ise insanları vücut şekillerine göre sınıflandırarak çocuk suçluluğunu açıklamaya çalışmıştır. Bu sınıflar ektomorfik vücut yapısına sahip kişiler ince uzun, düşük omuzlu, küçük yüzlü, hassas, nazik ve utangaç insanlardır. Endomorfik vücut yapısına sahip kişiler kısa boylu, şişman, küçük kemikli ve yumuşak tenli insanlardır. Mezomorfik vücut yapısına sahip kişiler ise geniş göğüslü, sert, kemikli, kaslı, atletik ve saldırgan insanlardır. Çocuk suçluluğunu psikolojik yaklaşımla açıklayan görüşlere göre çocuklar fiziksel, psikolojik veya cinsel saldırganlığa karşı kendilerini koruyamayacak kadar güçsüzdürler. Saldırganlık eylemleri çocukların yakın çevrelerinde olduğu düşünüldüğünde, fiziksel ve psikolojik mücadele çocuklar için kolay değildir. Böyle bir ortamda çocuklar otomatik ve primitif psiko-biyolojik bir savunma düzeneği olarak disosiyasyon, travmanın ruhsal ve fiziksel etkilerini azaltmaya çalışır. Araştırmalarda anti sosyal ve sınırda (borderline) kişilik bozukluğu olan kişilerde madde kullanımının fazla olduğu görülmüştür. Suç davranışı gösteren çocuklarda en sık konulan tanı davranım bozukluğudur. Bununla birlikte dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), kişilik bozuklukları ile alkol ve madde bağımlılığı gibi bozukluklar görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarda nörotik; saplantılı düşüncelerin, kızgınlık hislerinin ve zorlayıcı davranışın baskın olabildiği, psikotik; algılama sorunlarına (Hezeyan ve halüsinasyon gibi) ve davranış düzensizliğine bağlı acı duymanın olabildiği, sosyopatik; suçluluk duygusundan yoksun, asosyal, atılgan ve kızgın olabildiği ve şizofrenik; içe dönük, düzenli olmayan kafası karışmış ve duygusal olarak dengeli olabildiği görülmüştür

Çevresel Nedenler

Çocuk çevresi içinde değerlendirilmelidir. Bu amaçla aile, arkadaş, okul, mahalle gibi çevresel sistemleri incelemek çocuk suçluluğu konusunu anlamak için önemlidir. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre çocuk birçok davranış kalıbını, model alma, gözlem, pekiştirme gibi yollarla öğrenir. Çocuğun dış dünya ile sosyalleşmeye başladı ve öğrenmenin temellerinin atıldığı ilk yer ailedir. Ebeveynlerin disiplin anlayışı da çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Hoşgörülü anne baba tutumları çocuğun arzularını gerçekleştirmesine izin vermektedir. Bu tutum çocukların kendine güvenen ve prososyal bir birey olmasına katkı sağlar. Baskıcı anne baba tutumları çocuğun duygularını paylaşmasına imkan vermemektedir. Olumlu ya da olumsuz her türlü duygu insanlar için normaldir. Önemli olan bu duyguları nasıl doğru ve ortama uygun bir şekilde gösterebileceğini öğrenmektir. Çocuğun öfke ve saldırganlık gibi duygularını içine atması, çocuğun bu duyguları aile dışında yansıtabileceği bir yer aramasına neden olur. Bu iç çatışmanın dışa yansıtma biçimlerinden birisi de suçtur. Ekonomik zorluklar, çocukların temel ihtiyaçlarına ulaşmalarında zorluklara neden olabilir. Bu durum da suça eğilimi artırabilir. Ekonomik koşullar aile hayatını etkilediği gibi, çocuğun gelişimi ve kişiliği üzerinde de etkilidir. Arzularının doyum bulamamasının yanında yoksulluk nedeniyle de açlık ve yetersiz barınma koşulları içindeki çocuklarda endişe görülür. Akran gruplarının etkisi altında olmak da, çocukların suça sürüklenmesinde önemli bir faktör olabilir. Suça eğilim, bazı toplumsal normlar ve değerlerle ilişkilenebilir. Bu yapılar genellikle toplumun belirli bir davranış biçimini onaylaması veya tolere etmesi sonucu ortaya çıkabilir. Toplumun şiddet içeren davranışları hoş görmesi bireylerin çatışma çözümü olarak şiddeti tercih etmelerine neden olabilir. Aşırı rekabet ve başarı baskısı da, bireylerin yasadışı yollara başvurmasına yol açabilir. Cinsiyetle ilgili toplumsal normların aşırı olması, özellikle erkek çocuklarda suça eğilimi artırabilir. Aile içindeki yapıların bozulması veya geleneksel normlardan sapma, çocukların değer yargılarını sorgulamalarına ve suça eğilimlerini artırmalarına neden olabilir. Eğitim sistemine güven duymama gençlerin eğitime önem vermemesine ve suça eğilimin artmasına yol açabilir.

CEZA

Hukuk kurallarına ve yasalara uymayan bireylere uygulanan yaptırım şekline “ceza” denmektedir. Uygulanacak yaptırımın şiddeti ve türü ise uyulmayan yasa ve hukuk kuralının türüne göre değişmektedir.

Ceza Ehliyeti

Bütün insanlar ceza hukuku açısından suçlu olarak kabul edilmemektedir, ceza ehliyeti kavramı da bunun için ortaya çıkmıştır. Bireyin ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran ya da suça karışan ceza indirimi sağlayan bazı durumlar söz konusudur. Bunlardan bazıları küçüklük hali, sağır ve dilsizlik hali ve akıl maluliyetidir. Fiili işlediği anda, 11 yaşını bitirmemiş olanların ceza, ehliyeti yoktur. İşledikleri suç bir yıldan fazla hapis cezasını veya daha ağır bir cezayı gerektiriyorsa, bu kişiler hakkında emniyet tedbirleri uygulanır. Fiili işlediği anda 11 yaşını bitirmiş, 15 yaşını bitirmemiş olanların işledikleri fiili fark ve temyiz etmeleri durumunda ceza görürler, fakat cezaları indirilerek verilir. 15 yaşını bitirmiş, 18 yaşını bitirmemiş olanların işledikleri fiili fark ve temyiz etmeleri şartı aranmaz. Bunların temyiz kudretine sahip oldukları kabul edilir. Fakat cezaları bir miktar indirilerek verilir.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI Çocuk ve Medya

ÜNİTE NO 3

YAZAR Doç. Dr. GÜLHAN GÜVEN

Medya, genel olarak iletişim araçlarının tümünü kapsayan bir terimdir. Toplumlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olan medya modern toplumun önemli bir unsuru olarak bilgi, eğlence ve iletişim dünyasını şekillendiren çok yönlü bir araç ve kurumlar bütünü olarak tanımlanabilir.

MEDYA ÇEŞİTLERİ

Medya göze ve kulağa hitap eden kitle iletişim aracıdır. Geçmiş yıllarda medya türleri; yazılı, işitsel ve işitsel ve görsel başlıkları altında incelenmekteyken son yıllarda internet teknolojisinin yayılması ile medya türleri de değişmiştir. Bu nedenle medya çeşitlerini geleneksel medya ve Yeni medya (Dijital) olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

Geleneksel Medya

Geleneksel medya; basılı, görsel ve işitsel olmak üzere üç başlıkta toplanmaktadır. Basılı medya; Gazete, kitap, dergi, broşür olarak karşımıza çıkmaktadır. İşitsel medya; radyo, görsel ve işitsel medya ise sinema ve televizyondan oluşmaktadır.

Yeni Medya (Dijital medya)

Yeni medya, bilgiye anında ulaşım, etkileşim ve paylaşım imkânı sağlayarak iletişimi daha hızlı ve küresel hale getirmiştir. Yeni medyayı Dijital medya ve internet olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Dijital medya; bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve diğer dijital cihazlar aracılığıyla iletişimi sağlamaktadır. İnternet ise sosyal medya platformları, bloglar ve podcast'ler bu medya çeşidinin örnekleridir.

MEDYA VE ÇOCUK İLİŞKİSİ

Çocuğun yaşamını devam ettirdiği çevre, çocuk üzerinde etkili olan birçok dinamiği barındırmaktadır. Bu dinamiklerden en etkili olanlardan biri medyadır. Medya bu konuda etkinliğini her geçen gün artırmaktadır. Gelişim dönemlerinin arasında en hızlı ve en kritik dönem olarak görülen erken çocukluk dönemidir. Çocuklar, bu dönemde ilk olarak televizyonla tanışır ve beraberinde bilgisayar, cep telefonu ve interneti de hayatlarına katmaya başlarlar. Medya çocuk kültürünü şekillendiren, çocukların duygu ve düşüncelerinin şekillenmesinde rol oynayan önemli toplumsal güçlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle özellikle erken çocukluk dönemi hedef kitle olarak seçilmiştir. Çocuklara yönelik üretilen program içerikleri etkili bir eğitim kaynağıdır ve onları sosyal olayları, nesnelere, kişileri, olayları ve hayatı nasıl algılayabilecekleri noktasında eğitirler. Çocuğun gelişiminde önemli rol oynayan medya, son yıllarda çocukların sosyalleşmelerinde de önemli bir araç vazifesi üstlenmiştir. Birçok sebepten dolayı aile yapısının değişmesi, bilinçsiz yapılaşma ve pandemi gibi süreçler çocukların yalnızlaşmasına, medya araçları ile daha çok vakit geçirmelerine neden olmuştur. Teknolojik gelişmeler de bu süreçte çocukları pasif izleyici konumundan çıkararak aktif medya kullanıcısı haline getirmiştir. Çocukların medyayı aktif kullanabilmeleri sosyalleşme ihtiyacını ortadan kaldırarak en yakın arkadaşı teknolojik araçlar olmuştur. Bu durum birtakım sorunları ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Kontrolsüz kullanılan teknolojik cihazların uzun süre kullanımı ile çocuklarda postür bozuklukları, uykusuzluk, kilo alma, hiperaktif davranışlar görülebilmektedir (Brown, 2011). Çocukluk yılları Sosyal gelişimin temellerinin atıldığı en önemli dönemdir. Bu dönemde çocuklar vakitlerini yoğun olarak televizyon veya internet karşısında geçirdiklerinde, konuşmada ve dış dünya ile iletişimde sorunlar yaşama riski ile karşı karşıya kalabilmektedir. Medya ve çocuk ilişkisi günümüzde önemli bir konudur çünkü medya, çocukların yaşamlarını etkileyen önemli bir faktördür. Bu ilişki, çocukların medya içeriğine maruz kalmasıyla şekillenir ve çeşitli boyutları içerir. Bu boyutlar; eğitim ve öğretici içerik, eğlence ve zaman geçirme, olumsuz etkiler ve şiddet içerikleri, reklamların etkisi, sosyal medyanın rolü, ebeveyn denetimi ve rehberlik.

Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Sosyal- Duygusal Gelişim ve Medyanın Etkisi

Çocuklarda sosyal-duygusal gelişim, medyanın çeşitli yönleriyle şekillenebilir. Televizyon, bilgisayar oyunları ve diğer dijital medya araçları, çocukların duygusal algılarını, empati yeteneklerini ve sosyal ilişki kurma becerilerini etkileyebilir.

0-3 Yaş Sosyal- Duygusal Gelişime Medyanın Etkisi; Yeni bebeklik dönemi olarak adlandırılan 0-3 yaş daha çok aile ve çevre arasında bağ kurma dönemi olarak görülmektedir. 0-3 yaş arasında bebekler mümkün olduğunca medyadan uzak tutulmalı ve anne baba ile sağlıklı iletişim kurmalıdırlar.

3-6 Yaş Sosyal - Duygusal Gelişime Medyanın Etkisi : Duygusal gelişim farklı dönemlerde ve ortamlarda meydana gelir. Çocuk dış dünyaya adım attığı andan itibaren kendi akranları ile kurduğu ilişkileri sosyal bir ağ şeklini alarak öğrenmelere ortam yaratır. Bu dönemde çocukların uzun süreli medyaya maruz kalmaları korkularının pekişmesine veya yeni korkuların oluşmasına neden olabileceği gibi duygusal açlık yaşamalarına da sebebiyet verebilir.

7-12 Yaş Sosyal -Duygusal Gelişime Medyanın Etkisi: Bu dönemde çocuk medyayı aşırı derecede kullanıyor ise sosyal çevre, eğitim hayatı, arkadaşlık ilişkileri ve bireysel gelişiminde aksaklıklar ve sorunlara yaşayabilir.

Bilişsel Gelişime Medyanın Etkisi

Dünyamızı öğrenmeyi ve anlamayı içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelen biliş; okuma-yazma, problem çözme, yaratıcılık, dikkat, algı gibi pek çok alt kavramı kapsamaktadır.

0-3 Yaş Bilişsel Gelişime Medyanın Etkisi: Televizyonda görsel ve nesnelere büyük bir hızla akması bebeklerin bunları takip edememelerine neden olur bu hızlı görsel akış yeni yeni oluşmaya başlayan şemalarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

3-6 Yaş Bilişsel Gelişime Medyanın Etkisi: Bu dönemde çocuklar medyadan doğrudan etkilenirler. Ayrıca izlediklerinin film ya da kurgu olduğunun ayırıcısına varamaz gerçekten yaşandığını varsayarlar Çok fazla medyaya maruz kalmaları bu evredeki akıl yürütme, sıralama, sınıflama gibi becerilerin gelişmesini engelleyecektir.

Ahlak Gelişimine Medyanın Etkisi

Ahlak gelişimi sürecinde aile ilk ve en önemli otoritedir. Ahlak gelişiminde ikinci otorite sosyal çevredir. Akranlar, okul çevresi, öğretmen çocuğun hayatında önemli olan sosyal ortamları oluşturmaktadır. Televizyonda, dizi kahramanlarından, haberlerden, şiddet içeren çizgi filmler den, tercih edilen oyun kahramanlarından çocuğa ulaşan mesaj, kötülerin her zaman cezalandırılmayacağı, hatta çoğu zaman kazanan olacağı yönündedir.

Medya ve Ailenin Rolü

Aile, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde yer aldığı, ona yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu sosyal bir ortamdır. Dijital ortamda yazılım, donanım ve hizmetlerin hızla değiştiği ve çeşitlendiği görülmektedir. Bu hızlı dönüşüm anne baba kavramına yeni boyutlar getirmekte ve ebeveynlik rollerini de dönüştürmektedir. Çocukların güvenliğinden sorumlu olan anne babaların mevcut rollerine dijital ortamlardaki gelişmeleri takip etme, interneti kullanabilme, çocuklarına dijital ortamlarda rol model olabilme gibi yeni roller eklenmektedir. Anne babalar, çocuklarının dijital teknolojileri etkili, bilinçli ve güvenli şekilde kullanabilmelerinden sorumlu ve görevlidirler.

TÜRKİYE'DE MEDYA VE YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye'de medyanın zararlarından korumak ve çocuk haklarını güvence altına almak adına çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler, çocukların medya içeriği ile etkileşimde bulunmalarını sağlarken aynı zamanda zararlı içeriklere karşı koruma amaçlanmaktadır.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Erken Müdahale Programları
ÜNİTE NO 4
YAZAR Arş. Gör. MAHMUT ÜNAL

ERKEN MÜDAHALE PROGRAMLARI

Doğum öncesinde, sırasında veya sonrasında yaşanan olumsuzluklar nedeniyle gelişim süreci olumsuz etkilendiğinde çocuklarda bazı sorunlar ortaya çıkabilir. Bu olumsuzluklar biyolojik kaynaklı olabilirken, çevreden kaynaklı da olabilir. Biyolojik nedenler arasında erken doğum, düşük doğum ağırlığı gibi durumlar sayılabilir. Ekonomik güçlükler, ihmal ve istismar, genç gebelik, sigara ve madde kullanımı, ebeveynin psikolojik sorunları ise çevreden kaynaklı risklerdir. Bu sorunların ortaya çıkmasını önlemek ya da ortaya çıkan sorunların etkisini en aza indirmek için erken müdahale programlarından faydalanılmaktadır. Erken müdahale, çocuğun gelişim sürecinde karşılaşılabileceği problemleri önlemenin yanı sıra çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için gerekli ortamı sağlamayı amaçlar. Erken müdahale, çocukların doğum öncesinden başlayarak yaşam boyu tüm gelişimini olumlu etkileyen bir yaklaşımdır. Hem normal gelişim gösteren çocuklar için hem de risk altındaki çocuklar için geliştirilen erken müdahale programları çocuğun üstün yararına hizmet eder. Çocuğun sağlıklı gelişimini amaçlayan erken müdahale yaklaşımı aileleri de kapsayarak sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturmayı hedefler. Bu kapsamda ülkeler kendi karşılaştıkları durumları dikkate alarak ve kendi politikalarına uygun olacak şekilde erken müdahale programları geliştirmişlerdir. Geliştirilen erken müdahale programları anne-baba veya çocuk odaklı olarak hazırlanır. Anne-baba odaklı hazırlanan programlar anne-babayı destekleyerek çocuğa katkı sağlamayı amaçlar. Çocuk odaklı programlar ise doğrudan çocuğun sağlıklı gelişimine odaklanır. Dünya geneline bakıldığında ülkeler kendi politikalarını, yasal düzenlemelerini ve belirledikleri müdahale gerektiren konuları dikkate alarak erken müdahale programları geliştirirler.

Farklı ülkelerde uygulanan erken müdahale programlarından bazıları şunlardır;

AVANCE Ebeveyn-Çocuk Programı

Baby TALK Müdahale Programı

Better Beginning Better Futures (İyi Başlangıçlar İyi Gelecekler) Projesi

Brookline Erken Eğitim Projesi

Even Start (Eşit Başlangıç)

HIPPY (Okul Öncesi Çocuklar İçin Ev Merkezli Aile Eğitim Programı)

Nöroplay Erken Müdahale Programı

Perry Okul Öncesi Projesi

AVANCE Ebeveyn-Çocuk Programı

AVANCE Ebeveyn-Çocuk Programı, küçük çocukların okula hazır olmalarını sağlayan ve ebeveynlerine sosyal ve ekonomik anlamda fırsatlar sunan, yüksek kaliteli, kültürel farklılıklara duyarlı bir erken müdahale programıdır.

Baby TALK Müdahale Programı

Baby TALK Müdahale Programı erken yaşlarda sağlıklı ve duyarlı ilişkiler geliştirerek çocuğun gelişimine olumlu yönde etki etmeyi amaçlayan bu program tüm çocuklara ve ailelere ulaşmayı amaçlar.

Better Beginning Better Futures Projesi

Better Beginning Better Futures (İyi Başlangıçlar İyi Gelecekler) Projesi ekonomik açıdan yüksek riskli bölgelerde yaşayan dezavantajlı çocukların ve ailelerinin gelişimini olumlu yönde takip etmeye yönelik bir erken müdahale programıdır.

Brookline Erken Eğitim Projesi

Brookline Erken Eğitim Projesi kırsal ve kentsel yaşama dâhil olan anne adayları, ebeveynler ve okul öncesi dönem çocuklarının birbirleri ile etkileşim içinde olmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.

Even Start

Even Start (Eşit Başlangıç) Amerika Birleşik Devletleri'nde ailelerin okuryazarlık düzeylerini yükseltmeyi ve çocukların akademik başarısını artırmayı amaçlar.

HIPPY

HIPPY (Okul Öncesi Çocuklar İçin Ev Merkezli Aile Eğitim Programı) çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimini desteklemek için tasarlanmış, gelişimsel olarak uygun, erken okuryazarlık müfredatıdır.

Nöroplay Erken Müdahale Programı

Nöroplay Erken Müdahale Programı 12-42 aylık çocukların oyun ve sosyal becerilerini geliştirmelerine ve genişletmelerine yardımcı olmayı amaçlayan bir grup oyun terapisi ve bir otizm erken müdahale programıdır. Nöroplay ile çocuklar ve onlara bakan kişiler arasındaki ilişkinin sadece duygusal gelişimlerini değil aynı zamanda beynin biyolojik gelişimini de belirlediğini gösteren nörobilim araştırmalarına dayanır.

Perry Okul Öncesi Projesi

Perry Okul Öncesi Projesi ise Amerikalı psikolog David Weikart tarafından geliştirilen ve yüksek kaliteli erken çocukluk eğitimine müdahalenin düşük gelirli, risk altındaki Afrikalı-Amerikalı çocukların gelişimini nasıl olumlu yönde etkileyebileceğini izlemek için 1962-1967 yılları arasında yürütülen bir çalışmadır. Perry programı, halen kullanılmakta olan HighScope yaklaşımının temelini oluşturur. Perry eğitimi alan çocukların kazandıkları sosyo-duygusal ve bilişsel becerilerin yetişkinlik dönemine geldiklerinde başarılarını artırmalarında rol oynadığı görülmüştür.

Türkiye’de uygulanan erken müdahale programları

Türkiye’de uygulanan erken müdahale programları ülkede bulunan risk altındaki dezavantajlı çocuklar düşünülerek geliştirilen veya farklı ülkelerde uygulanan programlardan uyarlanan programlardır. Aile eğitimi ve aile-çocuk eğitimi şeklinde tasarlanan Erken müdahale programları kurum merkezli, ev merkezli ve ev-kurum merkezli olacak şekildedir. Erken müdahale programlarının yürütülmesinde bakanlıklar, üniversiteler veya sivil toplum kuruluşları görev alır.

Türkiye’de uygulanan erken müdahale programlarından bazıları;

Anne-Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)

Çocuk Eğitim Programı (ÇEP)

Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM)

Mobil Anaokulu Projesi

Yaz Okulları ve Anne Destek Programı

Şeklinde listenelebilmektedir.

Anne-Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)

Anne-Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) düşük gelirli çevreden yetişen, okul öncesi eğitim almayan 5-6 yaş çocukları ve anneleri için geliştirilmiştir. Program, ev merkezli yürütülür, anneleri evde çocuklarının eğitimlerine destek verebilmeleri için destekler.

Çocuk Eğitim Programı (ÇEP)

Çocuk Eğitim Programı (ÇEP) sosyal çevreleri tarafından yeterince desteklenmeyen, sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı olan 4 yaş ve üzeri çocukların dil becerilerini, erken okuryazarlık becerilerini ve okula hazır olmalarını destekleyen bir programdır.

Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM)

Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM) farklı konularda yetersizlikleri olan 0-8 yaş aralığındaki çocukların ve ebeveynlerinin gelişimine odaklanır. Mobil Anaokulu Projesi ise Okul öncesi eğitime erişimi olmayan çocuklar için tasarlanan bu proje ile dezavantajlı durumdaki köylere ve okul öncesi eğitim alamayan çocuklara ulaşmayı amaçlar.

ERKEN MÜDAHALE PROGRAMLARINDA ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN ROLÜ

Alanlarla ilgili uzmanların erken müdahale programlarına dâhil edilmesi erken müdahalenin daha hızlı ve etkili olması açısından önemli görülmektedir. Erken müdahale programlarının uygulanmasında çocuk gelişimcilerden başka birçok disiplinden meslek elemanı da bulunur. Fakat çocuklara ve ailelere yönelik uygulamaya konulan erken müdahale programlarında hizmet vermek üzere çalışan kişiler arasında, Çocuk Gelişimi Bölümü mezunları olan Çocuk Gelişimciler çok önemli işleve sahiptir.

Çocuk gelişimciler erken müdahale programları içerisinde çocukların gelişim düzeylerinin belirlenmesi, gelişimi etkileyen faktörlerin saptanması, müdahale gerektiren nedenlerin araştırılması, gelişim süreçlerinin desteklenmesine ilişkin çocuklara ve ailelere yönelik eğitim programlarının planlanması ve uygulanması konularında aktif rol alarak süreci yürütürler. Bu nedenle çocuk gelişimciler erken müdahale programlarında çocuk ve aile için önemli bir yer tutar. Çünkü çocuk gelişimciler erken müdahale içerisinde gelişimsel düzeyin belirlenmesi, gelişimi etkileyen faktörlerin nedenlerinin tartışılması ve gelişimi desteklemeye yönelik çocuğa ve aileye yönelik eğitim programı planlama ve yürütme konusunda donanımlı meslek elemanlarıdır.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Hastanede Yatan Çocuklar ve Destek Programları
ÜNİTE NO 5
YAZAR Öğr. Gör. ELİF DEMİR

HASTANEDE YATAN ÇOCUKLAR VE DESTEK PROGRAMLARI ÜNİTESİNİN AMAÇLARI "Hastanede Yatan Çocuklar ve Destek Programları" başlığı altında ele alınan konular, çocukların sağlık sorunlarıyla baş etmelerini destekleyen kapsamlı bir perspektifi içermektedir. Bu kitap bölümü, üniversite düzeyindeki okuyuculara, hastanede yatan çocukların karşılaştığı zorlukları anlama, bu zorluklara etkili bir şekilde müdahale etme ve çocukların sağlıklarını sürdürürken eğitimlerini nasıl sürdürebileceklerine dair temel bilgiler sunmayı amaçlamaktadır.

Çocukluk ve sağlık kavramlarını nasıl anlayabilmek,
Hastanede çocuk ve çocuk gelişimci olmanın ne demek olduğunu fark edebilmek,
Hastanede çocuk gelişimci olarak çalışırken uygulama alanları olan; gelişim değerlendirme üniteleri, poliklinikler, yatan hasta servisleri, oyun odaları ve hastane sınıflarındaki görev ve sorumluluklarla ilgili bilgi sahibi olmak,
Hasta çocuk ve ailesine sağlanabilecek sosyal destekle ilgili durumları açıklamak,
Hastane merkezli gelişimsel destek programlarının amacını, önemini, kapsamını anlamak,
Hastane merkezli gelişimsel destek programlarında yer alan beş alt başlığı anlayabilmek.

HASTANEDE YATAN ÇOCUKLAR VE DESTEK PROGRAMLARI

Çocuk Kavramı

Birçok hukuki belgede, çocuk ya da çocukluk kavramına dair tartışmalar mevcuttur. Hukukun farklı alanlarında faaliyet gösteren uzmanlar, çocuğun yaşı, erginliği veya eylemleri temelinde farklı ölçütleri kullanarak çeşitli çocuk tanımları yapmaktadır. Çocukluk dönemi, insan hayatının başlangıcını temsil eder ve çocuğun zihinsel ve bedensel gelişimi henüz tamamlanmadığı için bu aşamada özel bir dikkat gerektirir. Bu sosyal ve doğal süreç, çocuğun hayatta kalması ve kendini geliştirebilmesi için yardım alması gerektiğini vurgulamaktadır. İnsan yaşamının doğumdan erginliğe kadar olan sürecinde bulunan, gelişim aşamasındaki bir insan yavrusu için, henüz yeterli olgunluğa erişmemiş ve ergin kabul edilmeyen küçük bir yurttaş gibi ifadelerle çocuk kavramı tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalar genellikle yaşın küçük olmasına bağlı olarak, sorumsuz ve her türlü işlem için yetkili olmayan bir bireyi anlatmaktadır.

Rönesans ile birlikte başlayan düşünsel değişim, çocukların diğer yetişkinlerden farklı bir sınıfa ait oldukları anlayışını 19. yüzyılda güçlendirmiştir. Günümüzde ise çocuk, kendine özgü ihtiyaçları, mantığı ve bütünlüğü olan bir varlık olarak görülmekte; çocukluk çağının, onun gelişiminde kritik bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Çocuk ve Sağlık

Çocukların tüm sağlık hizmetlerinden yararlanması, vazgeçilmez bir koşul olup aynı zamanda küresel bir taahhüttür. BMÇHS'nin 2. Maddesinde, çocuğun özel yasalarla korunarak ve diğer yollarla sağlıklı bir şekilde, özgürlük ve saygınlık içinde fiziksel, zihinsel, etik, manevi ve toplumsal açılardan gelişimine olanak sağlanmasından bahsedilirken, sözleşmenin 4. Maddesinde ise, çocuğun sağlıklı bir gelişme ve yetişme hakkına sahip olduğu ve toplumun güvenlik yapısından faydalanmaktan bahsedilir. Ayrıca devletin bu bağlamda çocuk ve annelerine bakım verme ve koruma olanakları sağlanarak belirtilen şartların doğum öncesinden başlayıp doğum sonrasını da içerdiği durumları belirtir. Bebeklerdeki ve çocuklardaki ölüm oranlarını azaltma; tüm çocukların temel sağlık hizmetlerinin sağlanarak bakım ve yardımının geliştirilmesi; temel sağlık hizmetleri kapsamında ve diğer olanaklarla birlikte kolayca erişilebilmesi; besleyici yiyecekler ve temiz içme suyunun temini yoluyla ve çevre kirliliği tehlikesi ve zararları göz önüne alınarak hastalıklarla ve yetersiz beslenmeyle mücadele; annelere doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması; toplumun her kesiminin özellikle ebeveynlerin ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin avantajları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri edinmelerine ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması; koruyucu sağlık bakımlarının, ebeveyn rehberliği, aile planlaması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla uygun önlemleri alırlar.

Hastanede Çocuk

Sağlıklı bir gelişim için biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin yanı sıra, çocuğun psikososyal çevresine (aile, okul, akran grubu, sağlık tedavi sistemi vb.) başarılı bir şekilde adapte olabilmesi de önemlidir. Bu adaptasyonu sağlamak için aşağıdaki başlıklar dikkate alınmalıdır.

- Çocukların duygularını ifade etmelerine yardımcı olan yöntemler, çocuğun gelişim seviyesine uygun olmalıdır.
- Çocuğun temel güven duygusunu destekleyen tutum ve davranışlar sergilenmeli, çocuğun oyun oynaması teşvik edilmeli ve kendini ifade etmesi sağlanmalıdır.
- Çocuklarla sözlü iletişim kurulmalı ve yaşadıkları travmatik deneyimler hakkında konuşmaları için destek verilmelidir.
- Sözlü olarak duygularını ifade etmek istemeyen çocuklar, resim, oyun, drama, hikâye, şiir ve müzik gibi araçlarla duygusal ifadelerini ortaya koymaları için teşvik edilmelidir.

Hastanede Çocuk Gelişimci

Çocuk Gelişimi alanında çalışan kişiler, 0-18 yaş arasında gelişimi tipik seyreden, hastanede kalan ya da özel gereksinimi bulunan çocukların gelişimlerini tüm alanlarda değerlendirerek, destek sağlama, gelişimsel sapmayı önleme ve gelişimsel sapma gösteren çocuklar için destek programlar hazırlama hizmeti verirler. Çocuk Gelişimciler, sosyal hizmet içeren çalışmalar, sağlık, eğitim gibi sektörlerde çalışabilirler. Sağlık sektöründe görev alan Çocuk Gelişimciler, hastanelerde; Çocuk Gelişimi Birimi, Yatan Hasta Servisleri, Gelişimsel Pediatri, Oyun Odaları ve diğer ilgili birimlerde çalışmalarına devam edebilirler. Çocuk Gelişimi Birimi'nde, poliklinik hizmetleri sunulmaktadır. Bu birim, gelişimsel değerlendirmeler, aile görüşmeleri ve gelişimsel takip adımlarından oluşan bir çalışma sistemi benimser. Aile görüşmesi sırasında, çocuk ve ebeveynleri ile ilgili bilgiler toplanmakta ve başvurunun gerekçeleri değerlendirilmektedir. Çocuğun gelişimsel değerlendirmesi ile takvimdeki kronolojik yaşı ve tanısı göz önüne alınır, çocuğun gelişimsel yapısı belirlenir, aileye bilgi aktarımı yapılarak gelişimle ilgili öneriler sunulur. Gelişim takibinde ise, aileyle yapılan görüşme ve çocuk değerlendirmesi sonuçlarına dayanarak sunulan öneri ve görevler detaylı bir şekilde tartışılmaktadır.

Gelişim Değerlendirme Üniteleri

Ülkemizde, bu uygulama Ankara Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalının desteği ile 2003 yılında ilk olarak başlamış ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Yan Dalı olarak 2011 yılında kabul edilmiştir. Amerikan Pediatri Akademisi'nin belirttiği gibi, normal gelişim gösteren her çocuğun 9, 18, 24 ve 30 aylarda detaylı gelişimsel değerlendirmesi yapılmalıdır. Prematüre bebeklerde ise 3 yaşına kadar her üç ayda bir gelişimsel değerlendirme yapılması oldukça önemlidir. Bu sayede, potansiyel risk faktörleri en erken aşamada fark edilir ve gerekli müdahale programları oluşturulur. Değerlendirmeler sonrasında her çocuk için destek planları oluşturulur ve bir sonraki görüşmede çocuğun gelişimsel durumuna göre planlama güncellenir.

0-4 yaş arasındaki çocuklar arasında; erken doğan, epilepsi, konuşmasında gecikme ve güçlük olan, kekemelik ve artikülasyon sorunları yaşayan, CP, down sendromu, metabolik tanılanmış hastalar, hipotiroidi, yaygın gelişimsel bozukluklar, hidrosefali, mikrosefali, görme- işitme sorunu olan hastalar, kronik rahatsızlığı olan çocuklar, yeme sorunu ve davranış problemleri, özel bir birimde değerlendirilir.

Poliklinikler

Çocuk Gelişimi Birimi'nde görev alan Çocuk Gelişimciler; Yatan Hasta Servisleri ve Oyun Odaları, Gelişimsel Pediatri gibi farklı birimlerde görev alarak çeşitli yetki ve sorumluluklara sahip olurlar. Çocuk Gelişimciler doğumdan 18 yaşa kadar tipik veya atipik gelişim gösteren, dezavantajlı, özel gereksinimli ya da hastanede yatan çocukların tüm gelişim alanlarını değerlendirerek destek çalışmaları yaparlar ve gelişimsel açıdan sorun yaşayan çocuklara yönelik gelişimsel destek programlarını hazırlama görevini üstlenirler.

Amerikan Pediatri Akademisi'nin yayımladığı kılavuzda çocukların belirli aralıklarla tarama araçları kullanılarak ölçümlerin yapılması ve ilgili gelişimsel testlerinin değerlendirme amaçlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Çocuk Gelişimcilerin sorumlulukları arasında bu testleri uygulamak da bulunmaktadır.

Yatan Hasta Servisleri

Kronik ya da akut bir sebeple yatırılarak tedavi görmesi gereken bir hastalığı olan bireyin yattığı servisler cerrahi, hematoloji, onkoloji, kulak burun boğaz servisi gibi alanları içerebilir. Hastalık sürecinde çocuklar, çeşitli davranış sorunları, akran etkileşimlerinde olumsuzluklar, akademik başarısızlıklar ve sosyal uyum sorunları yaşayabilirler. Hastalık ve okul devamsızlığının yanı sıra ekonomik zorluklar ve ilaçların yan etkileri de hasta çocuk üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Özellikle hastalığın yeterince kontrol edilemediği durumlarda çocuklar yaşlılarından izole olabilirler.

Oyun Odaları

Oyun odaları, hastanede yatarak tedavi gören çocuklar için özel olarak düzenlenmiş odalardır. Bu odalar, çocukların ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına uygun olarak düzenlenerek iyileşmelerine katkıda bulunmaktadır. Oyun odalarında geniş bir materyal yelpazesi, rahatlatıcı oyun malzemeleri ve çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Oyun odalarında çocukların gelişimine uygun sanatsal çalışmalar, farklı

oyunlar, müzik etkinlikleri, hikâye ve masal okuma alanları- materyalleri gibi farklı etkinlikler düzenlenir. Bu odalarda bulunan kitap köşelerinde farklı yaş gruplarına uygun eğitsel kitaplar, dergi, gazete ve farklı okuma materyalleri bulunur.

Oyun odalarının özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Oyun odaları, tek bir oda ya da 1+1 ş olarak tasarlanabilir.

Etkinlik malzemelerini içeren dolaplar, raflar, oyuncaklar, kitaplar vb.

Oyun odalarındaki materyaller, serviste kalan çocukların yaşlarına uygun olarak farklılık gösterebilir. Genellikle çocukların etkinliklerini rahat yapabilmeleri için masa ve sandalyeler bulunur.

Servise yeni yatan çocuklarla tanışmak ve onlarla iletişim kurmak önemlidir.

Hastane Sınıfları

Hastane sınıfları çocuk hastanelerinin içinde yer alan ve okul dönemi çocuklarının devam edebilecekleri bir ya da daha fazla dersliği içinde barındıran, öğretmen ve yönetici odaları olan eğitim birimleridir. Hastane sınıfı, hastanede yatarak tedavi gören okul çağındaki çocukların okul yaşantılarının kesintiye uğramaması, hastane ortamında eğitimlerine devam etmesinin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Zorunlu eğitim yaşına gelen fakat hastalıklarından dolayı yatarak tedavi gören çocukların eğitimi hastane sınıflarında devam eder. Bu eğitim tedaviyi devam ettiren doktorun yazılı görüşü ve ailesinin yazılı talebi ile başlar ve sonlanır. Çocuk klinikleri bünyesinde açılan hastane sınıfları, okul dönemi çocuklarının eğitimlerine devam edebilecekleri eğitim alanlarıdır. Hasta çocuğun moralinin üst seviyede tutularak öğrenmeye ilgisini devam etmesi de sağlanmaktadır. Hastane sınıflarının temel amacı; psikolojik travmanın etkisini azaltarak çocukların yaşadıkları sorunlarını ve acılarını paylaşmaktır.

Hasta Çocuğa ve Ailesine Yönelik Sosyal Destek

Çocuklar, yaşamsal ihtiyaçlarının sağlanması için yetişkinlere ihtiyaç duyarlar. Çocukların gelişim dönemlerine göre farklılaşan ve yaşın ilerlemesiyle azalan bağılılıkları zaman içinde çocukların bir proje olarak görülmesi nedeniyle bağılılıktan, bağımlılığa dönüşmektedir. Çocuğa birey olduğu hissi verilmediği için bağılılık ve bağımlılık arasındaki denge tutturulamaz ve çocuklar bağımlı bireyler olarak yetişir. Çocukluk, yetişkinliğe ulaşması hedeflenen geçici bir süreç olmaktan ziyade çocuk için bir birey olarak yeterli saygınlığı görmesi ve "Katılımcı Hakları" nı yeterince kullanabilmesidir. Hastalığın yaşam kalitesini etkileyen yoğun ve stresli tedavi süreci hasta ve ailesini olumsuz olarak etkiler. Sağlık problemi yaşayan çocuk, kendisi ve ailesi için fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik bir yük oluşturmakta ve ebeveyn için bir stres kaynağı oluşturmaktadır. Sağlıklı çocuğu olan bir ebeveynlerle karşılaştırıldığında, hasta çocuğu olan ebeveynlerde psikolojik problemlerin kaygı, depresyon gibi başlıklarla daha sık yaşandığı ve travmatik stres bozukluğu belirtilerinin de sıklıkla görüldüğü belirlenmiştir. Bu durum, ailenin çocuğu ile özdeşleşmesi ve çocuğu kendi uzantısı olarak değil, kendisi gibi algılamasından kaynaklanmaktadır.

Hastane Ortamlarında Tıbbi Sosyal Destek Hizmetleri

Hasta çocuklar için sağlık hizmetlerinin yanı sıra sosyal destek de sağlanmaktadır. Sosyal destek, bireylerarası ilişkilerde önemli bir rol oynayan, ihtiyaç duyulduğunda sosyal, duygusal ve maddi yardım sunan tüm ilişkileri kapsayan bir kavramdır. Sosyal destek, çevresindeki kişilerden gelen yardım ve destekle şekillenir ve bu destek, kişinin ihtiyacı kadar sağlanır. Sosyal destek sistemleri, bireyin yaşadığı zorluklarla başa çıkmasına yardımcı olur.

Hastane Merkezli Gelişimsel Destek Programları

Hastane odaklı gelişimsel destek programları; risk altındaki çocukların gelişim süreçlerini izlemek, gelişimsel sorun yaşayan çocuklara destek sağlamak, fiziksel kısıtlılığı olan çocuklara ihtiyaç duydukları terapi hizmetlerini sunmak, hastanede yatan çocukları hastane atmosferine hazırlamak, tedavileri uzun süren çocuklara eğitim ve öğretim hizmeti sağlamak, hasta çocuklar ve ebeveynleri için sosyal ve psikolojik destek çalışmaları yapmak ve hastaneden eve ya da okula dönen çocuklar için geçişi kolaylaştırıcı planlar oluşturmak üzere geliştirilmiştir. Hastane odaklı gelişimsel destek programlarının hedefi 0-18 yaş aralığındaki çocukların özel ihtiyaçlarına odaklanmaktır. Bu programların uygulanırken fizyoterapistler, doktorlar, hemşireler, iş-uğraşı terapistleri, psikologlar, öğretmenler, çocuk gelişimi uzmanları ve ailelerden oluşan bir ekip disiplinlerarası çalışmalar yaparak çocuğa destek sağlamaktadır

Hastane Merkezli Gelişimsel Destek Programlarının Amacı

Hastane odaklı gelişimsel destek programlarının amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Hasta çocukların fiziksel, bilişsel ve ruhsal gelişimlerine destek olmak,

Eğitsel haklarını tam olarak kullanmalarını sağlayarak, eğitim-öğretim hizmetlerini kesintiye uğratmamak,

Yaşları ve öğretim kademelerinin gerektirdiği şekilde beceri ve sorumluluklarını geliştirmek,

Akademik çalışmalarda yaşlılarıyla aynı seviyede kalarak sınıf tekrarı yapmamalarını önlemek,

Geçirdikleri hastalığa ve içinde bulunacakları hastane ortamına hazırlanmalarını desteklemek,

Hastalıklarını ve tedavi süreçlerini kabul etmelerini kolaylaştırmak,

Hastanede kalan diğer hasta çocuklarla iletişime geçmeleri için olanaklar sağlamak,

Morallerini yüksek tutmalarını sağlayarak derslere olan ilgilerinin devamlılığını sağlamak, Yaşadıkları korku ve endişe gibi duygulardan uzaklaşmalarını sağlamak, Psikolojik travmanın etkilerini azaltmak ve sorunlarını paylaşmak.

Hastane Merkezli Gelişimsel Destek Programlarının Önemi

Uzun süre hastanede kalan çocuklar, tedavi süreci tamamlandığında ev veya okula uyum sağlamakta zorlanabilirler ve çeşitli duygusal sorunlarla baş etmek durumunda kalabilirler. Çocukların hastalık sürecinde okuldan veya arkadaşlarından ayrı kalmaları, akranları arasında kabul görmelerini zorlaştırabilir ve bazen sosyal olarak dışlanmalarına neden olabilir. Hastanede yatan çocukların hastalık sürecini kolayca atlatabilmeleri, sosyal ve duygusal sorunlarla başa çıkabilmeleri, eğitim ve öğretim hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanabilmeleri ve hastalık sonrasında ev veya okul yaşamına uyum sağlayabilmeleri için hastane odaklı destek eğitim programlarının ve bu programlarda görev alan sağlık personeli, terapi personeli, gelişim ve eğitim personeli ile aileden oluşan tüm ekip üyelerinin önemi oldukça belirgindir.

Hastane Merkezli Gelişimsel Destek Programlarının Kapsamı

3-6 yaş arasındaki okul öncesi dönemdeki hasta çocukların gelişimini desteklemek amacıyla hastanede gerçekleştirilecek düzenlemeler ve oluşturulacak gelişimsel destek programları, bu özel ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanmalıdır. Eğer mümkünse, annelerin çocuklarıyla birlikte hastanede kalabilmelerine imkan verilmeli; bu mümkün değilse, annelerin çocuklarını düzenli olarak ziyaret etmeleri teşvik edilmelidir. Bu dönem çocuklarının yemek yeme, giyinme, tuvalet ve temizlik gibi öz bakım becerilerini karşılamak zor olduğundan, bu becerilerin uygun bir şekilde yerine getirilebilmesi için gerekli çevresel düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler kapsamında; çocukların bir arada yemek yemelerini sağlama, mama sandalyeleri kullanma, çocuk boyuna uygun duş, klozet ve lavabo düzenekleri kurma, gerektiğinde lazımlık, merdivenli tuvalet alıştırıcısı ya da klozet üstü adaptörü kullanma sayılabilir. Çocukların bir arada oynayabilecekleri kadar alana sahip ve farklı etkinlik köşelerinden oluşan, mümkünse bahçe gibi açık bir alanla bağlantısı olan oyun odaları oluşturulmalıdır. Bu oyun odalarında; bebekler, taşıtlar, hayvanlar, kuklalar, kitaplar, bloklar, evcilik malzemeleri, dramatizasyon malzemeleri, tasarım ve sanat malzemeleri, fen ve deney malzemeleri gibi oyun araçları ve oyuncaklar bulunmalıdır.

7-13 yaş arasındaki okul dönemindeki hasta çocukların gelişimini desteklemek ve eğitimlerine kesintisiz biçimde devam etmelerini sağlamak üzere hastanede yapılacak düzenlemeler ile hazırlanacak gelişimsel destek programları, bu özel ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanmalıdır. Okul dönemindeki hasta çocukların hastalıklarından sonraki en büyük endişeleri okuldan ayrı kalmak ve bu ayrılığın sonucunda akademik yetersizlikler yaşamaktır.

Hastane Merkezli Gelişimsel Destek Programı

Gelişimsel Tarama ve Erken Müdahale

Hastane odaklı gelişimsel destek programlarından biri, gelişimsel tarama ve erken müdahale programını içermektedir. Erken çocukluk dönemi, 0-6 yaş aralığını kapsayarak gelişimsel açıdan son derece kritiktir. Bu dönem, insan yaşamındaki en hızlı büyüme ve gelişmenin meydana geldiği zaman dilimini oluşturur. Prematüre doğan çocuklar, düşük doğum ağırlığına sahip olanlar, dil ve kültür farklılıkları bulunanlar, düşük geliri veya bağımlı ailelere mensup olanlar, ihmal veya istismara uğrayanlar, suça sürüklenenler, beslenme sorunları yaşayanlar, sürekli hastalıkları veya eksiklikleri olanlar gibi gelişim açısından risk altındaki çocuklar için bu dönem daha da büyük bir öneme sahiptir. Bu sebeple 0-6 yaş arasındaki çocukların potansiyel gelişimsel geriliklerini belirlemek amacıyla gelişimsel taramadan geçirilmeleri gerekmektedir. Gelişimsel tarama, çocuğun farklı gelişim alanlarına yönelik bir ölçü aracı kullanılarak değerlendirilmesini içerir. Bu taramalar; devlet hastanelerinin pediatri veya psikiyatri bölümlerinde, üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi, psikoloji veya özel eğitim bölümlerinde, üniversite hastanelerinin gelişimsel pediatri bölümlerinde veya özel klinik ve merkezlerde, bu alanda eğitim almış uzmanlar tarafından gerçekleştirilir. Hastane merkezli erken müdahale hizmetleri, çocuğun tıbbi ihtiyaçları nedeniyle hastanede kaldığı durumlarda, çocuğa ve ailesine hastane ortamında bakım, eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanmasını içerir.

Hastaneye Hazırlayıcı Eğitim

Hastaneye ilk kez gelen bir çocuk, genellikle büyük bir korku ve endişe içinde olabilir. Hastane personeline karşı çekingenlik yaşayabilir ve kullanılacak tıbbi araçlardan korkabilir. Bu durum, çocuğun tedavi sürecinde büyük kaygı yaşamasına yol açabilir. Aynı zamanda, çocuğun tedavisi sırasında zorluklar çıkarması, sağlık personelinin işini zorlaştırabilir ve bu durum çocuğun sağlığına olumsuz etkiler yapabilir. Bu nedenle, hastanede yatan çocukların, ailelerin ve sağlık personelinin karşılaşabileceği çeşitli olumsuz durumları önlemek için öncelikle çocuğun korku ve kaygılarını gidermek önemlidir.

Yatak Başında Öğretim

Yatak başı destek çalışmaları, hastanede yatan bebek, çocuk ve ergenlere yönelik müdahale ve yaklaşımları içeren bir hizmettir. Bu çalışmalar, çocuğun oyun odasına ya da hastane sınıfına

gidemediğinde çocuğun bulunduğu odada uygulanır. Yatak başı destek çalışmalarının temel hedefi, çocuğun hastane yaşantısındaki kaygı ve korkusunu azaltarak hastaneye uyumunu sağlamak, hastalıktan kaynaklanan stres seviyesini en aza indirmek ve çocuğun gelişimini desteklemektir. Bu çalışmalarla hasta çocuklarla gerçekleştirilebilecek uygulamalar şunlardır: Hikâye kitabı okuma çalışmaları, el kuklaları hazırlama ve konuşurma, kart oyunları, film izleme, müzik eşliğinde şarkı söyleme ya da karaoke yapma, resim-seramik-kil çalışmaları yapma, kutu oyunları oynama.

Uzaktan Öğretim

Uzaktan öğretimin hedefleri arasında hastanede yatarak tedavi gören çocuklara fayda sağlayacak etkinlikler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Okul ve derslerden geri kalmalarını önlemek amacıyla eğitici ve öğretici etkinlikler sunmak, Çocukların öğretmenleri, arkadaşları veya diğer hasta çocuklarla iletişim kurmalarını sağlamak için iletişim araçları sunmak,

Çocukların serbest zamanlarını nitelikli bir şekilde geçirmelerini sağlamak için eğlenceli etkinlikler sunmak,

Çocukların dikkatlerini hastalık dışındaki konulara yönlendirmek amacıyla teknolojik donanım kullanarak gerçekleştirilebilecek görevler vermek.

Hasta Çocuğun Okula Geçiş Planlaması

Eğitime dönüş, çocuğa olumlu mesaj iletmesi açısından çocuğun hastaneye yatışından itibaren ele alınması gereken önemli bir konudur. Psikolog, sosyal hizmet uzmanı, hemşire ve öğretmen gibi profesyonellerden oluşan hastane ekibi, çocuk ve ailesiyle bir araya gelerek çocuğun okula dönüşünün duygusal etkilerini tartışmalıdır. Çocuğa, okula dönüş sonrasında öğretmeni veya arkadaşları tarafından sorulabilecek potansiyel sorular konusunda bilgi verilmeli ve bu sorulara nasıl cevap vereceği konusunda hazırlıklı olması sağlanmalıdır. Çocuğa alay etme durumlarıyla başa çıkma stratejileri öğretilmelidir. Okulla iletişim kurmanın önemli olduğu ve bu iletişimde nasıl bir yol izleneceği üzerinde durulmalıdır. Ayrıca çocuğun tıbbi, eğitimsel ve sosyal ihtiyaçlarının dengeli bir şekilde karşılanması gerektiği vurgulanmalı ve bu ihtiyaçların karşılanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Mümkünse, çocuk ve ailesi benzer bir hastalığa sahip diğer çocuklar ve aileleri ile tanıştırlarak yalnız olmadığını görmesi sağlanmalıdır. Okulda çocuğu ziyaret eden sınıf arkadaşları, geçiş planlamalarına dahil edilerek süreç kolaylaştırılmalıdır.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI Olumsuz Yaşam Olayları ve Risk Altındaki Çocuklar, Destek Programları

ÜNİTE NO 6

YAZAR Arş. Gör. SEVDA YILMAZ ÜNAL

OLUMSUZ YAŞAM OLAYLARI VE RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLAR

Bireyin anne karnında geçirdiği süreden itibaren yaşamı boyunca gördüğü, duyduğu birçok şey gelişimini etkiler. Olumlu yaşantılar bireyin psikolojik gelişimine olumlu etki edeceği gibi olumsuz yaşantılar da bireyde bazen kalıcı olabilecek ruhsal sorunlara neden olabilir. Erken yaşlarda çocuğun, dil gelişiminin yetersiz düzeyde olması nedeniyle duygularını ifade etmekte zorlandığı bilinmektedir. Bu durum yaşadığı olumsuzlukları bir yetişkine aktarmasına ve ondan destek almasına engel olur. Olumlu yaşantılar bireyin psikolojik gelişimine olumlu etki edeceği gibi olumsuz yaşantılar da bireyde bazen kalıcı olabilecek ruhsal sorunlara neden olabilir. Çocukların küçük yaşlarda karşılaşabilecekleri ve tüm hayatlarını etkileyebilecek bazı olaylar vardır. Çocuklar bu olumsuz yaşam olaylarına maruz kalma ihtimali ve maruz kalmışlıkları nedeniyle risk altındadırlar. Çocukluk döneminde görülebilecek olumsuz yaşam olayları arasında kayıp, ölüm, aile içi şiddet, istismar, kazalar ve yaralanmalar, doğal afetler, sağlık sorunları ve ekonomik güçlükler sayılabilir.

Kayıp ve Yas

Kayıplara verilen tepkiler küçük yaşlarda daha çok davranışlar ile olur, bunun nedeni çocuğun dil gelişiminin kendini ifade edebilecek yeterlilikte olmamasıdır. Çocuklarda yas sürecini etkileyen etmenler; kişilik özellikleri, kaybedilen kişi ile yakınlığı, ruhsal hastalık durumu, ailenin sosyoekonomik durumu, ölümün oluş şekli (ani ve doğal yolla olmayan kayıplar vb.), geçmiş kayıp deneyimleri, çevrenin yaklaşımı.

Aile İçi Şiddet ve İstismar

Aile içerisinde aile üyelerinden birinin diğerlerinin yaşamını olumsuz etkileyecek biçimde fiziksel, cinsel, psikolojik vb. yaptırımlarda bulunması aile içi şiddeti tanımlar. Bu durumdan en çok etkilenen ise ailede bulunan çocuktur.

Savaş ve Göç

Ülkeler arasında ya da ülke içerisinde yaşanan çatışmalar sonucunda birçok çocuk anne babasını kaybeder ve aile bütünlüğü bozulur. Bunun yanı sıra bu çocuklar fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara maruz kalır.

Kaza ve Yaralanmalar

Kazalar söz konusu olduğunda en savunmasızlar çocuklardır. Çocuklar için evde veya dışarıda riskler ve tehlikeler mevcuttur. Küçük yaşlarda en sık görüleni ev kazalarıdır. Erken yaşlarda çocuklar çevreden gelecek zararların farkında değildir. Merak duygusunun yoğun olduğu dönemde çocuklar tehlikeden habersiz bir şekilde risklere açık haldedir.

Doğal Afetler

Doğal afetler, oluşumu açısından normal olsa da, çocuklar ve yetişkinler üzerinde olumsuz durumlara neden olabilir. Bireyi anne karnında iken bile etkileyebilen doğal afetler sonucu düşük doğum ağırlığı, gelişimsel problemler ortaya çıkabilir. Doğal afetlere karşı önlem alınması yanı sıra, doğal afetlerin çocuklar ve yetişkinler üzerinde oluşturabileceği psikolojik sorunlar için de önlem alınması önemlidir.

Sağlık Sorunları

Tüm çocuklar yaşamları içerisinde sağlık sorunları ile karşılaşır. Bu sağlık sorunları temelde hem aile için hem de çocuk için stres kaynağıdır. Her çocuk yaşadığı sağlık sorunlarına belirli tepkiler verebilir (Etaner, 1980).

Ekonomik Güçlükler

Erken yaşlarda ekonomik güçlükler nedeniyle çocukların temel ihtiyaçları karşılanamadığında çocukta güvensizlik duygusu ortaya çıkar. Çocuğun yaşadığı ortamın ekonomik nedenlerden dolayı güvenli olmaması çocukta kaygının gelişmesine yol açar.

DESTEK PROGRAMLARI

Olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan ve risk altında bulunan çocukların diğer çocuklarla eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak amacıyla bazı yöntemler uygulanır. Bunlardan bazıları sorun yaşanmadan önleme amacıyla uygulanırken, bazıları ise olumsuz yaşantı gerçekleşikten sonra telafi

amacıyla uygulanır. Bazı destek programları; kriz müdahalesi ve güvenlik sağlama, eğitim ve akademik destek, aile danışmanlığı, danışmanlık ve psikoterapi, koruyucu faktörler geliştirme başlıkları altında incelenir.

Kriz Müdahalesi ve Güvenlik Sağlama

Olumsuz yaşam olayları ile karşı karşıya kalmasını beklemeden çocuklarla güvenlik planı yapmak mümkündür. Özellikle okullarda yapılan önleme çalışmalarında evdeki her türlü şiddetin kabul edilemez olduğuna vurgu yapılmalı ve çocuğun olası bir şiddet durumunu gizlemesinin önüne geçilmelidir.

Eğitim ve Akademik Destek

Olumsuz yaşam olaylarına maruz kalma riski olan ya da maruz kalmış çocukları desteklemek eğitim ve akademik destekle mümkündür. Bu amaçla bazı programlar geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları “Doğum Öncesi/ Erken Bebeklik Programı (PEIP)”, “Perry Okul Öncesi Projesi”, “Alternatif Düşünceyi Teşvik Etme Programı (PATHS)” şeklinde ifade edilebilir. Bu eğitimlerin ortak özelliği dezavantajlı durumlarda risk altındaki çocukları desteklemek ve onların gelişimlerine en üst düzeyde katkı sağlamaktır.

Aile Danışmanlığı

Çocukların olumsuz yaşam olaylarına maruz kalmasını önleme veya maruz kaldığında aldığı zararı giderme sürecinde tüm ailenin işbirliği içinde olması için aile danışmanlığına başvurulur. Aile danışmanlığında aile üyeleri arasındaki etkileşim önemlidir.

Aile danışmanlığı ile aile içi iletişimin güçlendirilmesi, etkileşimin desteklenmesi, ailedeki tüm bireylerin psikolojik sağlıklarının düzenlenmesi ve korunması ve aile kavramının işlevselliğinin artırılması amaçlanır. Risk altındaki aileler ve çocuklar söz konusu olduğunda aile danışmanlığı uygulamaları sosyal hizmet çalışmaları kapsamında yürütülür.

Danışmanlık ve Psikoterapi

Danışmanlık ve psikoterapi sürecinde uygulayıcı bireye en uygun çözüm yolunu sunabilmek için danışanı iyi tanımalıdır. Danışman ya da psikoterapistin danışanı iyi tanıması, danışanın kendisini tanımasına alan açacak ve bu sayede birey kendi içine yolculuk yaparak sorununu anlamlandırabilecektir.

Koruyucu Faktörler Geliştirme

Koruyucu faktörler, bireyin karşılaştığı risklerin, olumsuz yaşam olaylarının, travmaların yıkıcı etkisini azaltmayı amaçlayan ve bireyin problemle baş etme becerilerini geliştirmesine destek olan uygulamaların birlikte ele alınmasıdır. Olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan risk altındaki çocuklar için koruyucu faktörler üç başlıkta ele alınır. Bunlar, “Bireysel faktörler, Ailesel faktörler ve Çevresel faktörler” şeklinde sıralanabilir.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Ev Temelli Eğitim
ÜNİTE NO 7
YAZAR Doç. Dr. HAMİYET SAYAN

Ev Temelli Eğitim, Türkiyede fazlaca tanınmamakla birlikte, dünyanın pek çok gelişmiş ülkelerinde hem geçmişte eski olan , hem de yaygın olarak uygulanmakta olan bir yöntemdir. Ülkemizde tanınmaması da henüz ilgili yasal düzenlemelerin olmamasına bağlanabilir. Ev Temelli Eğitim, ‘‘ homeschooling’’ olarak tanınmaktadır.

Evde eğitim, Amerika'da koloni döneminden beri var olan bir modeldir. Gaither'e göre, evde eğitimi tercih edenler genellikle Mezhepçiler, Romantikler ve Pragmatistler olarak üç grupta incelenebilir. Model, formal okul sistemi öncesinde var olan bir eğitim sistemidir. Evde eğitim akımı, 1960'lar ve 1970'lerde ABD'de başlamış ve 1980'lerin sonlarına doğru yasal temellere oturtulmuştur. Ancak, evde eğitimle ilgili yasal durum eyaletlere göre değişiklik gösterir. Evde eğitim, ABD'de eğitim politikalarındaki farklılıklar nedeniyle genellikle tartışılmayan bir konu olarak kalmıştır. İngiltere'de evde eğitim, özel öğretmen tutma şartı nedeniyle zengin ailelerle sınırlıydı, ancak 1970'lerde evde eğitim uygulamaları genişledi. Türkiye'de evde eğitim yasal olarak mümkün değildir ve zorunlu eğitim kapsamında öğrenciler devlet okullarına devam etmelidir.

Anne babaların çocukları için ev temelli eğitimi tercih etmelerinde çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi okulun ve eğitimin ve anne-babaların veya ailelerin okula tam olarak güven duymadıkları ile ilgilidir. Bazen de aileler çocuklarını özellikle dini bir disiplinle yetişmesini istemektedirler. Diğer yandan öğrencilerin özel durumlarının olması, bazı sorunların özel öğretim koşullarını gerektirmesi ve mali açıdan da okul masraflarının azalmış olması; ev temelli eğitimin tercih edilmesinin nedenleri olabilmektedir. Gelişen teknoloji de bireysel öğrenme ve internete dayalı eğitimin sağladığı olanaklar da bu uygulamaları kolaylaştırmaktadır.

Ev Temelli Eğitimin eleştirilere maruz kaldığı da görülmektedir. Çocukların sosyalleşmelerini engelleyeceği ve sosyal gelişimi geciktirebileceği görüşüyle birlikte, tersi görüşleri savunanlar da vardır ve sosyalleşmek için zaman sağlayabileceğini savunmaktadırlar. Ev Temelli Eğitimi uygulayabilmek için ailelerin eğitim programını iyi bilmeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Bu konuda gelişmiş ülkelerde aileleri destekleyen kuruluşlar bulunmaktadır. Ancak Ev Temelli Eğitim ile yetişen çocukların daha başarılı olmaları da bu konunun araştırılması gereğini ortaya koymaktadır.

Ev temelli eğitimin birçok avantajı bulunmaktadır. Bu avantajlardan bazıları:

Özelleştirilmiş müfredat: Evde eğitim, ebeveynlere çocuklarının ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre özelleştirilmiş bir müfredat oluşturma imkanı tanır.

Bireyselleştirilmiş öğretim: Evde eğitim, çocuklara bire bir ilgi gösterme ve öğrenmelerini kendi hızlarında yapma şansı verir.

Güvenli öğrenme ortamı: Evde eğitim, çocuklara kontrol edilebilir ve güvenli bir öğrenme ortamı sağlar.

Esneklik: Evde eğitim, öğrenme programını ailelerin ve çocukların ihtiyaçlarına göre esnek bir şekilde düzenleme olanağı tanır.

Güçlü ilişkiler: Evde eğitim, ebeveynlerle çocuklar arasında güçlü bir ilişki kurma fırsatı sağlar.

Ancak, ev temelli eğitimin bazı dezavantajları da bulunmaktadır:

Sosyal izolasyon: Evde eğitim gören çocuklar, yaşlarıyla sınırlı sosyal etkileşime maruz kalabilirler, bu da sosyal izolasyon riskini artırabilir.

Ders dışı etkinliklere erişim eksikliği: Geleneksel okullarda olduğu gibi spor, müzik ve diğer ders dışı etkinliklere evde eğitim alan çocuklar, sınırlı erişimle karşılaşabilirler.

Akreditasyon eksikliği: Evde eğitim alan çocuklar, geleneksel okullarda alınan akreditasyon seviyesine ulaşamayabilirler, bu da ileriki eğitim ve istihdam fırsatlarını etkileyebilir.

Yasal düzenleme eksikliği: Evde eğitim, bazı ülkelerde belirgin yasal düzenlemelere tabi olmayabilir, bu da belirsizlik yaratabilir.

Eğitim programlarının zorluğu: Evde eğitim, uygun ve etkili eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması konusunda zorluklar içerebilir.

EVDE EĞİTİM MODELLERİ

Geleneksel/Ders Kitabı Temelli Evde Eğitim Modeli: Sınıfa dayalı ders kitapları ve çevrimiçi sınıflar kullanarak geleneksel okul sistemine benzeyen bir modeldir.

Montessori Evde Eğitim: Montessori yöntemini takip eden bir modeldir. Öğrenme, çocuğun kendi hızında ve ilgi alanlarına göre şekillenir.

Charlotte Mason/Edebiyat Tabanlı Modeli: Edebiyat, sanat ve doğa ile etkileşim içinde bütünsel bir eğitim yaklaşımını benimser.

Ünite Çalışmaları Modeli: Tek bir ilgi alanına odaklanır ve bu alandaki konuları birleştirir.

Unschooling (Okulsuz Eğitim Modeli): Bireysel, yapılandırılmamış, aktiviteye dayalı bir öğrenme yaklaşımını benimser.

Hiper Evde Eğitim Modeli: Çeşitli kaynaklardan yararlanarak çocuğun bireysel öğrenme tarzını destekler.

Topluluk Merkezli Evde Eğitim Modeli: Evde eğitim alan ailelerin bir araya gelerek grup aktiviteleri düzenlediği bir modeldir.

Online Evde Eğitim Modeli: Çeşitli çevrimiçi kaynakları ve platformları kullanarak evde eğitim veren bir modeldir.

Unit Studies (Ünite Çalışmaları): Belirli bir konu etrafında odaklanan ve çoklu disiplinleri bir araya getiren bir modeldir.

Eklektik Ev Eğitimi Modeli: Farklı eğitim modellerini bir araya getirir ve çocuğun bireysel ihtiyaçlarına uyarlamayı amaçlar.

Klasik Evde Eğitim Modeli: Klasik Yunan ve Roma eğitim modellerine dayanarak bilgeliği aşlamayı hedefler.

Türkiye'de Uygulanan Ev Merkezli Programlar:

Anne-Çocuk Eğitim Programı: Anneleri çocuklarına evde eğitimde desteklemeyi amaçlayan bir programdır.

Türk ve Suriyeli Çocukların Kapsayıcı Ev Temelli Eğitim Hizmetlerine Erişimine Destekleme Programı: Düşük sosyoekonomik koşullarda yaşayan çocukları destekleyen bir programdır.

Türkiye Kalkınma Vakfı Ev Temelli Eğitim Programı: 3-6 yaş arası çocuklara yönelik yapılandırılmış bir erken çocukluk eğitim modelidir.

Ev Ziyareti Temelli Aile Rehberliği Programı: 0-3 yaş arası çocuğu olan anneler ile çocukları arasındaki ilişkiyi güçlendirmektir.

Sonuç olarak, evde eğitim, çocuklarının eğitimini bireyselleştirmek ve güvenli bir öğrenme ortamı sağlamak isteyen ebeveynler için uygun bir seçenek olabilir. Evde eğitim, zamanlama açısından esneklik sağlar ve ebeveynlerin çocuklarıyla güçlü ilişkiler geliştirmelerini sağlar. Bununla birlikte, evde eğitimin sosyal izolasyon, ders dışı etkinliklere erişim eksikliği ve akreditasyon eksikliği gibi dezavantajları da vardır. Karar vermeden önce, evde eğitim yasalarını ve yönetmeliklerini araştırmak ve çocuğunuzun öğrenme tarzını, öğretim tarzınızı ve ailenizin yaşam tarzını göz önünde bulundurmak önemlidir.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Sağlık Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Uygulama
ÜNİTE NO 8
YAZAR Öğr. Gör. ŞERİFE CENGİZ

SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI KURUMLARDA UYGULAMA

Bu ünitenin temel amacı çocuk gelişimcilerin sağlık alanındaki rolünü ve önemini açıklayabilmek ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı hangi kurum ve birimlerde ne tür uygulamalar yaptıklarını ortaya koyabilmektir.

Daha açık bir ifadeyle;

Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda çocuk gelişimi uygulamalarını tanıyabilmek,

Çocuk gelişimi uygulamalarının önemini kavrayabilmek,

Sağlık alanında çocuk gelişimcilerin çalışma alanlarını anlayabilmek,

Kamu hastanelerinde çocuk gelişimcilerin görevlerini açıklayabilmek,

Halk sağlığı birim ve merkezlerindeki çocuk gelişimcilerin görevlerini tanımlayabilmektir.

SAĞLIK KURUMLARINDA ÇOCUK GELİŞİMCİNİN ROLÜ

Çocuk Gelişimi

Çocuk gelişimi, bireyin doğumdan ergenliğe kadar olan süreçte fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel yönden yaşadığı değişimleri inceleyen multidisipliner bir alandır. Gelişim biliminin bir parçası olan çocuk gelişimi psikolojinin; deneysel, klinik ve psikanalitik alanlarından meydana gelmiş çok disiplinli bir alandır (Kaçmaz ve diğerleri, 2021). Bu multidisipliner alan, çocukların bireysel ihtiyaçlarını anlamak, onlara uygun destek ve rehberlik sağlamak, aileleri bilgilendirmek ve çocukların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak amacıyla çeşitli profesyoneller tarafından çalışılır. Çocuk gelişimi, toplumun geleceği üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu için önemli bir araştırma, eğitim ve müdahale alanı olarak kabul edilir.

Çocuk Gelişimci

Çocuk gelişimciler, 0-18 yaş arasındaki çocukların sosyal-duygusal, motor, dil, bilişsel ve öz bakım becerileri gibi temel gelişim alanlarını değerlendirerek çocukların gelişimsel süreçlerine uygun bir çevrede yaşayabilmelerini sağlama ve yaşam kalitelerini artırma amacıyla çalışan, sağlık lisansiyeri olarak mezun olan bireylerdir. Bu değerlendirmelerin sonuçları, çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun olarak gelişimsel destek, izleme ve yönlendirmeye karar vermek için kullanılmaktadır (Çgeder, 2019; Doğan Keskin & Karaaslan, 2021)Çocuk gelişimciler, elde ettikleri bilgilerle çocukların potansiyelini en üst düzeye çıkarmak, olumlu bir öğrenme ortamı sağlamak ve gelişim süreçlerini desteklemek amacıyla etkili müdahale stratejilerini belirlemektedirler. Bu değerlendirme ve yönlendirme süreci, çocuğun gelişimini izleyerek, zaman içindeki değişimlere duyarlı bir şekilde yanıt vererek, ailelerle ve okulla işbirliği yaparak ve gelişimsel hedeflere ulaşmak için uyarlanabilir stratejiler kullanarak gerçekleştirilmektedir Yavuz & Kahraman, 2022).

Sağlık Kurumlarında Çocuk Gelişimcinin Rolü

Çocuk gelişimciler, Türkiye genelinde çeşitli kurum ve organizasyonlarda görev alarak, tipik gelişime sahip çocuklardan atipik çocuklara, suçla ilişkilendirilen çocuklardan dezavantaj altındaki çocuklara kadar geniş bir çocuk ve aile profiliyle çalışma fırsatı bulmaktadırlar. Bu uzmanlar, çeşitli sektörlerde etkin bir rol üstlenerek, farklı ihtiyaçlara ve özelliklere sahip çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek ve ailelere rehberlik etmek amacıyla çabalamaktadır (Kaçmaz ve diğerleri, 2021).

Sağlık Bakanlığı tarafından 2014 yılında Resmî Gazete'de yayınlanan "Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik" uyarınca, çocuk gelişimcilerin mesleki görev ve yükümlülükleri şu şekildedir:

“a)Çocukların zihinsel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal gelişimlerini değerlendirerek çocuğun ihtiyaçlarına yönelik gelişim destek programlarını hazırlar ve uygular.

b)Sağlık kurumlarında çocuğun uyum ve gelişimine uygun ortamın hazırlanmasında görev alır.

c)Riskli bebek ve çocuk izlemlerinde ilgili uzman gözetiminde görev alır ve gelişimi destekleyici çalışmaları yürütür.

d)Çocuk gelişimi ile ilgili materyallerin tasarımını planlar ve yapar.

e)Aileye çocuğun gelişimine yönelik eğitim verir.”

Sağlık Kurumlarında Çocuk Gelişimcinin Önemi

Çocuk Gelişimi Uzmanları, alanlarında yetkin ve donanımlı olarak çocukların gelişimsel takibini gerçekleştirir, gelişim desteği sunar ve çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak, ihtiyaç duyulması halinde bireysel gereksinimlere özel çalışmalar yürütürler. Bu sayede çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimine katkı sunarlar (Taştepe & Köksal Akyol, 2014). Sağlık çalışanlarının “ çocukların gelişimi, gelişimsel gecikmelerin erken tanısı ya da özel gereksinime sahip çocukların tedavi süreçleri” gibi konulardaki eğitim ve donanımları kısıtlı olduğu için bu konularda kapsamlı eğitim almış Çocuk Gelişimcilerin hastanelerde görev almaları sağlık alanındaki bu önemli açığı kapatmakta önemli adımlardan biri olacaktır (Ertem, 2005).

En önemli noktalardan biri de şudur ki: Çocuk gelişimciler tarafından değerlendirilmiş bir çocukta görülen yetersizlik veya konulan tıbbi tanı, daha önce pek rastlanmayan türden olabilir. Çocuğun yaşadığı zorluklar daha zorlu ve kompleks olabilir, bu da çeşitli uzmanların bir arada bulunduğu yoğunlaştırılmış bir tedavi ihtiyacını beraberinde getirebilir. Tüm bu faktörler, çocuklara sunulan hizmetlerin çerçevesini belirlemede disiplinler arası bir yaklaşım içinde çocuk gelişim uzmanlarının varlığının kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Tercan & Yıldız Bıçakçı, 2016).

ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN GÖREV ALDIĞI SAĞLIK KURUMLARI

Hastanelerdeki Çocuk Gelişim Üniteleri

Çocuk gelişimciler, hastanelerde bulunan Çocuk Gelişimi Birimlerinde görev alarak, birime başvuran ailelerin neden başvurduklarını anlamak üzere genel bilgiler toplarlar. Bu bilgiler ışığında, çocuğun gelişim değerlendirmesini gerçekleştirirler. Gelişim değerlendirmesi öncesinde, çocuğun kronolojik takvim yaşı ve ihtiyaçları göz önüne alınarak standart ve/veya gayri resmi değerlendirme araçları seçilir, ardından gelişimsel değerlendirme süreci başlatılır. Değerlendirme sonuçlarına dayanarak, çocuğun gelişimsel profili oluşturulur ve aileye bilgi verilir. Aynı zamanda, çocuğa uygun gelişim destek önerileri sunulur ve ihtiyaca göre ilgili birimlere ve hizmetlere yönlendirme yapılır (Tarkoçin & Emre, 2019, s.289).

Gelişimsel Pediatri

Pediatri, çocukların gelişimi ve bakımı ile hastalıkların tanı ve tedavisiyle ilgilenen tıbbi uzmanlık alanıdır (<https://www.britannica.com/science/pediatrics>). Sağlık hizmetlerinde, gelişimsel sorunların erken teşhis edilememesi ve uygun hizmetlere yönlendirilememesi sorununa karşı, birim özelinde çeşitli eğitim programları oluşturularak çözüm aranmaktadır. Gelişimsel Pediatri Ünitesi'nin temel hedeflerinden biri, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek adına tıp dışındaki meslek alanlarıyla güçlü akademik ve kurumsal bağlar kurmaktır. Bu kapsamda, çeşitli meslek gruplarından uzmanlar ve öğrencilerle işbirliği yaparak, eğitim ve hizmet alanlarında ortak projeler ve olanaklar oluşturmayı amaçlar. Çocuk psikiyatrisi, çocuk psikolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyal hizmetler, özel eğitim gibi alanlardan gelen profesyonellerle yakın işbirliği, sağlık sistemine kapsamlı bir model entegrasyonu sağlamada önemli bir rol oynar. Bu sayede çocukların multidisipliner bir yaklaşımla en etkili hizmeti alması hedeflenir (Öztürk Erdem, 2005).

Yatak Başı Destek Uygulamaları

Her çocuğun yaşayabileceği bir durum olan hastalık, özellikle de sürekli rahatsızlıklar çocuklarda stres yaratabilir (Çelebi ve diğerleri, 2015). Bir başka açıdan ise; çocuklar, hastalıklarını ve uygulanan tedaviyi, yaptıkları kötü bir hareket için verilen ceza olarak algılayabilirler(Öymen Gür & Yalçınkaya, 2020, 815). Hastalığın yarattığı stresin beyindeki öğrenme ve bellekle ilgili alanlarda nasıl değişikliklere yol açtığını anlamak, tedavi ve destek süreçlerini planlamak açısından önemlidir. Bu durum, çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir. Hastalığın çocuğun gelişimine olan olumsuz etkilerini önlemek veya azaltmak için sadece tıbbi tedavi ile biyolojik stresin azaltılmasının ötesinde, aynı zamanda gelişen psikososyal stresle de başa çıkılması önemlidir (Atay ve diğerleri, 2011).

Bu bağlamda, çocukların hastalık süreçlerinde sadece biyolojik açıdan değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını da karşılamak önemlidir. Psikososyal destek, çocukların hastalıkla baş etmelerine ve sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerine yardımcı olabilir.

Yatakbaşı destek uygulamaları, ülkemizde yeni bir kavram olup hasta çocukların hastane ortamında gelişimsel ve eğitimsel açıdan desteklenmesini ve aynı zamanda çocuğa bakım veren kişilere rehberlik edilmesini içermektedir. Bu yaklaşımlar, lisans mezunu çocuk gelişimciler tarafından diğer sağlık profesyonelleriyle birlikte yürütülmektedir (Yılmaz, Yıldız & Şahinöz, 2015).

Hastane Oyun Odaları

Çocuk hastaların bakımında, "oyun"un rolü oldukça kritiktir. Oyun, çocuğun bilişsel, psikomotor ve sosyal gelişimine katkı sağlayarak hastane ortamında güvende hissetmelerine ve streslerinin azalmasına yardımcı olur. Aynı zamanda, oyun çocuklar için bir mutluluk kaynağıdır ve her durumda çocuklarla iletişim kurmak için etkili bir araçtır (Öymen Gür & Yalçınkaya, 2020, 815). Hastane oyun odasındaki Çocuk Gelişimcinin rolü aşağıda sıralanmıştır:

- Günlük olarak oyun veya sanat etkinlikleri organize etmek, çocuklara gelişimsel hedeflerine ulaşma

fırsatları sunmak

- Oyunlar aracılığıyla çocukların kaygılarını hafifletmeye yardımcı olmak.
- Çocukları, oyunlar sayesinde hastane uygulamalarına hazırlamak.
- Ailelere ve kardeşlere destek olmak.
- Oyun tabanlı gözlemlerle klinik yorumlara katkı sağlamak.
- Diğer sağlık personeline, oyunun hastane ortamında çocuklar için ne kadar değerli olduğunu anlatmak.
- Ekip içinde işbirliği yapmak.
- Çocukların akranlarıyla ilişkilerini geliştirmelerine destek olmak.
- Hastanede çocuklar için özel etkinlikler düzenlemek (Knight & Gregory, 2009).

Çocuk İzlem Merkezler (ÇİM)

Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Çocuk İzlem Merkezleri, çocuğun yer aldığı eğitim, sağlık, adalet, ve hukuk sistemleri arasında uyum ve işbirliğini desteklemek amacıyla 2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kurulmuştur. Bu merkezler, özel aynalı odalar aracılığıyla çocuğun yaşadığı istismar olayını tek seferde savcı, avukat, ve adli görüşmeciye anlatma imkanı sağlayarak travmanın tekrar yaşanmasını engellemeyi hedefler. Ayrıca, çocuğun yanı sıra aileye de danışmanlık hizmeti sunarak süreçte destek olmayı amaçlar (Kök & Erbay, 2023). Çocuk Gelişimciler ÇİM' lerde Sağlık Bakanlığı tarafından verilen eğitimi tamamladıktan sonra adli görüşmeci olarak görev yapmaktadır (Doğan Keskin & Bayhan, 2020). Adli görüşme, Özel olarak tasarlanmış, aynalı bir odada gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme, adli görüşmecinin çocukla olayın detaylarını içeren konuşmayı, çocuğun yaşına uygun bir dil kullanarak, anatomik resimlerle destekleyerek ve gerekirse oyun ve oyuncaklar kullanarak yürüttüğü bir süreçtir (Bağ ve Alşen, 2016).

Üniversitelere Bağlı Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezleri

Çocuk Gelişimciler üniversitelere bağlı Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezleri gibi hastane temelli çocuk koruma merkezlerinde de görev alabilmektedirler (Doğan Keskin & Bayhan, 2020).

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI BİRİM VE MERKEZLERİNDE ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN GÖREVLERİ

Türkiye Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü ve bu genel müdürlüğe bağlı birimlerde faaliyet gösteren çocuk gelişimciler, toplum sağlığı merkezlerinde ve bu merkezlere bağlı sağlıklı hayat merkezlerinde görev almaktadırlar. Çocuklar ve aileleriyle etkileşimde bulunarak, sağlık hizmetlerini sunma sorumluluğunu üstlenmektedirler (Doğan Keskin & Bayhan, 2020).

Toplum Sağlığı Merkezleri

Çocuk Gelişimciler ve Çocuk Gelişimi Uzmanları, birinci basamak sağlık kuruluşlarında sunulan çocuk gelişimi hizmetlerini değerlendirmek, planlamak, programlamak ve projeler üretmekle sorumludur. Aynı zamanda bu hizmetlerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, kurum içi ve dışı işbirliği imkânları oluşturmak için ilgili kişilerle ve şubelerle işbirliği içinde çalışmaktan sorumlu profesyonellerdir (<https://www.saglik.gov.tr/TR-10440/ana-cocuk-sagligi-ve-aile-planlamasi-merkezleri-yonetmeligi.html>).

Sağlıklı Hayat Merkezleri

Sağlıklı Hayat Merkezleri (SHM) Sağlık Bakanlığı tarafından, Toplum Sağlığı Merkezlerini geliştirmeyi, Aile Sağlığı Merkezlerini güçlendirmeyi ve kapsamlı birinci basamak sağlık hizmetlerini sunmayı amaçlayarak kurulmuştur (<https://shm.saglik.gov.tr/shm-nedir.html>). Hizmet sunumunda görev alacak personelin, hizmet gerekliliklerine uygun bir şekilde eğitim almış olması önemlidir. Sağlık Hayat Merkezleri'nde, hizmet alan bireylerle organizasyonu sağlamak amacıyla görevlendirilen kişi, "Vaka Koordinatörü" olarak adlandırılır. Bu rol genellikle tıbbi sekreterler tarafından üstlenilir. Ancak bu mümkün olmadığında, SHM sorumlu hekimi tarafından belirlenen bir sağlık profesyoneli vaka koordinatörü olarak atanır. Bu personel "Hekim, Diş Hekimi, Ebe, Hemşire, Sağlık Memuru, Sosyal Çalışmacı, Diyetisyen, Çocuk Gelişimci ve ya Psikolog" olabilir. Vaka koordinatörünün amacı planlanmış sağlık aktivitelerini organize ederek ve yöneterek hastaların katılımını artırmaktır (Durmuş, 2022, s.30-31).

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Uygulama

ÜNİTE NO 9

YAZAR Doç. Dr. ERGÜN HASGÜL

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı merkezde dokuz Genel Müdürlük, beş Başkanlık ve 81 İl’de Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarıyla faaliyetlerini yürütmektedir. Çocukları her türlü ihmal ve istismardan koruyarak sağlıklı bir aile ortamında gelişimini sağlamak için politika ve stratejilerin geliştirilmesini sağlamak, Çocuklara yönelik koruyucu-önleyici yardım ve hizmet çalışmaları hazırlamak, yürütmek ve çıktıları değerlendirmek; bakım ve tedbir hizmetleri ve uygulamaları geliştirmek, gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları açmak ve açılması için çalışmalar yürütmek, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak, Çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileye danışmanlık ve eğitim vermek, sosyal yardımlarla desteklemek, bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyan engelli, yaşlı, kadın ve çocukların yetiştirilmesini, bakımlarını ve rehabilitasyonları sağlamak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın görevlerinden bazılarıdır. 5395 sayılı Çocukları Koruma Kanunu'nun 5-1 maddesinde yer alan tedbir kararları şu şekildedir: Danışmanlık tedbiri, Eğitim tedbiri, Bakım tedbiri, Sağlık tedbiri, Barınma tedbiri. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; Bakım Tedbir Kararından sorumlu tek Bakanlık iken, Danışmanlık ve Barınma Tedbir Kararlarını Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte yürütmektedir.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönergesine göre çocuk gelişimcilerin görev ve sorumlulukları şu şekildedir: Çocukları her türlü ihmal ve istismardan koruyarak sağlıklı bir aile ortamında gelişimini sağlamak için politika ve stratejilerin geliştirilmesini sağlamak, Çocuklara yönelik koruyucu-önleyici yardım ve hizmet çalışmaları hazırlamak, yürütmek ve çıktıları değerlendirmek; bakım ve tedbir hizmetleri ve uygulamaları geliştirmek, gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları açmak ve açılması için çalışmalar yürütmek, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak, Çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileye danışmanlık ve eğitim vermek, sosyal yardımlarla desteklemek, bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyan engelli, yaşlı, kadın ve çocukların yetiştirilmesini, bakımlarını ve rehabilitasyonları sağlamaktır.

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönergesine göre çocuk gelişimcinin görev, yetki ve sorumluluklarından bazıları şu şekildedir: Engelli çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimleri ile ilgili hazırlanacak eğitim programları için temel esasların hazırlanmasına katkı sağlamak, Engelli çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerine uygun sosyal, kültürel, sportif ve boş zaman değerlendirme etkinliklere katılımlarını artıracak ve destekleyecek yöntemlerin hazırlanması için çalışmalar planlamak, çalımları izlemek ve değerlendirmek, Engelli çocuklara yönelik okul öncesi ve özel eğitim uygulamalarını değerlendirmek, eğitim uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar konusunda ve çözüm önerileri için araştırma yapmak ve rapor hazırlamak, Engelli çocukların koruma altına alınması süreçlerinde ve yeniden aileye dönmesi çalışmalarında görev almak, Engelli çocuklara yönelik kuruluş içinde ya da ailesi yanında koruyucu ve önleyici çalışmaların planlanması amacıyla araştırmalar yapmak, Bakanlık politikaları doğrultusunda mevzuat geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak, kuruluş içinde gerekli yazışmaları yapmak, göreviyle ilgili eğitim çalışmalarına destek vermek, kurumsal iletişim araçlarını günlük takip ederek üstleri tarafından kendisine gönderilen ve verilen iş ve işlemleri yapmak, mesleği ile ilgili düzenli raporlar hazırlamak ve üstlerine sunmaktır.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü; “Köklü devlet tecrübemiz, engin kültür ve medeniyet birikimimiz, evrensel hukuk ilkeleri, ulusal plan ve politikalar ile sosyal değişim ve gelişim” misyonu ve “ Ülkemizi; hayallerini gerçeğe, mutluluğunu yüzüne, sesini kürsüye taşıyabilen çocukları olan, rol

model bir ülke haline getirmek” vizyonunu taşımaktadır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü teşkilat yapısında 10 Daire Başkanlığı bulunmaktadır.

Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı

Başkanlık, korunma kararı ya da bakım tedbiri kararı verilen korunmaya muhtaç çocukların bakımı ve korunması, fiziksel, eğitsel, psikolojik ve sosyal açılardan gelişerek iş ya da meslek sahibi olmaları ve topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerine yönelik hizmetlerin planlanmasından ve uygulanmasından sorumludur. Bununla birlikte koruma sistemi içinde korunmaya muhtaç çocuklar için ilk değerlendirme ve müdahale çalışmalarının yapılması, bu tür çocuklar için uygun kuruluş ve hizmet modeli belirlenene kadar hizmet sunulması, çocukların aileleriyle çalışma yapılarak aileye geri dönüş için çalışılmasına yönelik görevleri bulunmaktadır. Daire Başkanlığı’na bağlı olarak bakım hizmeti veren kuruluş modelleri; Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlükleri ile Çocuk Evleri Sitesidir.

Çocuk evleri, korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimleridir. Çocuk evleri koordinasyon merkezleri ise, çocukların evlerinin illerde planlanmasını, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamaların yapılmasını, takibini, denetlenmesini, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan merkezlerdir. 6 Eylül 2022 Tarihli ve 31945 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” çocuk koruma ve bakım kuruluşları hakkında yayınlanan son yasal mevzuattır.

Çocuk gelişimciler sosyal çalışma görevlisi olarak çocuk evleri sitelerinde ve çocuk evlerinde grup/ev sorumlusu olarak çalışmaktadır. Bir ev sorumlusunun en fazla üç çocuk evi sorumluluğu vardır. Çocuk evleri sitesinde en fazla 20 çocuğa, ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde ise en fazla 10 çocuğa bir grup sorumlusu görevlendirilmektedir.

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmeti, çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını sürdürmekte güçlük çeken ailelerin, kendi kendine yeterli hale gelinceye kadar çocuklarının bakımı ve desteklenmesi amacıyla geçici bir süre verilen ekonomik destekler ile psiko-sosyal destek sistemidir.

Koruyucu aile hizmeti, çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların kendi aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak, ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde paylaşıldığı bir sistemdir.

Evlad edindirme hizmeti ise çeşitli nedenlerle biyolojik ailesi yanında kalamayacak durumda olan çocukların ilgili mevzuattaki şartları sağlayan yeni bir aileye yerleştirme süreciyle çocuğun biyopsikososyal gelişimini sağlamayı amaçlayan sosyal hizmet modelidir.

Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı

Suçta itilen, bir suç olayında mağdur durumda olan ve sokakta her türlü riskle karşılaşma ihtimali olan çocuklar içinden psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilen çocuklara yönelik bakım, koruma, psikolojik ve sosyal destek hizmetleri vermek amacıyla İhtisaslaşmış Çocuk Evleri Sitesi açılmıştır. Bu siteler çocukların en temel ihtiyaçlarını belirlemek ve karşılamak duygusal, sosyal, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini belirleyerek uygun çalışmaları yürütmek, çocukların tekrar mümkünse ailelerine dönmelerini ya da çocuk için uygun olduğu düşünülen diğer sosyal hizmet kuruluş modellerinden biri için desteklenmelerini sağlamak üzere yapılandırılmıştır.

İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi çocukların psikososyal ihtiyaçlarına ya da suça sürüklenme durumlarına göre aynı yerleşke içinde yer alan birden fazla ev tipi sosyal hizmet kuruluşunda bakımlarının sağlandığı sitelerdir. Bu kuruluşlarda çocuğun bireysel özelliklerine ve durumuna uygun olarak üç aylık, altı aylık veya bir yıllık psikososyal destek programları uygulanır. Bakanlık tarafından geliştirilen ANKA çocuk destek programı ile çok yönlü yaklaşım ve müdahale amaçlanmaktadır. Program; Bireysel İhtiyaç ve Risk Değerlendirme Formu (BİRDEF), Destekleyici Ortam Bileşenleri, Grup Çalışmaları, Bireysel Danışmanlık, Aile Çalışmaları, Destekleyici Personel için Yaklaşım İlkeleri, Krize Müdahale Kurumsal Yaklaşım bileşenlerinden oluşmaktadır.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün misyon ve görevleri şu şekilde ifade edilmektedir: İstihdama yönelik politika ve stratejiler geliştirmek; yardıma ihtiyacı olan bireylerin sürekli ve düzenli bir şekilde sosyal yardımla desteklemek ve bu çalışmalarda adil bir gelir dağılımını desteklemek; yoksullukla mücadele kapsamında politika ve stratejiler geliştirmek; sosyal yardıma ihtiyaç duyanların değerlendirilmesinde nesnel ölçütler kullanarak muhtaçlık temelinde sunulan sosyal yardımları tek bir çatı altında toplamak; yoksulluğun nesilden nesile aktarılmasının engellenmesine çalışarak yoksulluk zincirinin kırılmasını sağlamaktır.

ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Şehit yakınlarına ve gazilere yönelik sosyal hizmet faaliyetleri yapmaktadır. Şehit ve gazi çocuklarının eğitimi konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluşların da desteğiyle gerekli çalışmaları yürütmektedir.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Görevlerine İlişkin Yönerge ile kadınlara yönelik eğitici, rehberlik ve rehabilite edici, geliştirici, önleyici ve koruyucu sosyal hizmet çalışmaları yürütmek ve koordinasyonunu sağlamak gibi görevleri belirlemiştir. Bu amaçla Genel Müdürlük kadın konuk evleri, sığınma evleri, kadın sığınacağı, kadın evleri, şefkat evi ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) gibi ev ve merkezler açmaktadır.

SONUÇ

Çocuk gelişimciler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Merkez Teşkilatındaki ve Taşra Teşkilatlarında görev alan önemli meslek elemanlarından birisidir. Sosyal çalışma görevlisi ya da meslek elemanı olarak Bakanlık kurum ve kuruluşlarında görev aldıkları gibi, çocuk gelişimcisi olarak da görev, yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Çalıştıkları kurum, kuruluş ya da unvan fark etmeksizin çocukların gelişimi, korunması ve hizmetlerden faydalanabilmesi için çalışmalarını yürütmekte ve çocukların yüksek yararı için çalışmaktadırlar.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Uygulama

ÜNİTE NO 10

YAZAR ÖZGE KÜBRA ESİN

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI UYGULAMALARI

İçişleri Bakanlığı bünyesinde farklı hizmet birimleri ve kuruluşlar bulunmaktadır. Çocuk gelişimci istihdam etmekte olan hizmet birimleri ve kuruluşlar Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Birimi, Kadın Sığınma Evi, Danışma Merkezleri ve Vali Ali Galip Kaya Gündüz Bakımevi olarak sıralanabilir.

EGM Çocuk Birimi

İçişleri Bakanlığı, 2001 yılında “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü, Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği” düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte çocuk gelişimcilerin görev tanımları belirlenmiş ve çocuk gelişimciler Çocuk Birimi, Sosyal Hizmet Büro, Kısım Amirliği’nde Sosyal Çalışmacı ünvanı ile istihdam edilmiştir. Sosyal çalışmacıların en temel görevi mağdur, korunmaya muhtaç ya da suça sürüklenmiş çocuklar için sosyal inceleme raporu hazırlanmasıdır (Alabay, 2019). Sosyal çalışmacı, bu raporu mülakat, gözlem ve ziyaret yoluyla tamamlayabilmektedir. Sosyal inceleme raporu çocukların kişisel bilgileri, karakter özellikleri, aile yapısı, okul durumu, arkadaşları ve ailesi ile kurduğu ilişkinin yapısı gibi bölümlerden oluşur. Ayrıca, suça sürüklenen çocuklar için yapılan eylemin niteliği, eylemi yapma sebebi ve sonuçları değerlendirilir. Sosyal çalışmacı, sosyal inceleme raporuna bireysel değerlendirmelerini ve önerilerini de ekleyebilmektedir.

Kadın Sığınma Evi ve Danışma Merkezleri

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında “Kadın Sığınmaevleri Projesi” başlatılmıştır (İBMİGM, 2010). Ülkemizde bulunan sığınmaevlerinde idari yönetici, yönetici yardımcısı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, psikolojik danışman, çocuk gelişimci, sağlık görevlisi, öğretmen, polis gibi meslek grupları ihtiyaç doğrultusunda çalışabilmektedir. Kadın sığınmaevlerinde çocuk gelişimcilerin en temel görevi çocuklar için gelişimsel destek programları hazırlamak ve uygulamaktır (Alabay, 2019). Ayrıca; çocuk bakım desteği verilmesi, çocukların tüm gelişim alanlarına yönelik destek eğitimi verilmesi, çocuklar için eğlenceli ve eğitsel aktivitelerin planlanması ve uygulanması, okul-aile iş birliğinin sağlanması çocuk gelişimcinin görevleri arasındadır (Alabay, 2019).

İçişleri Bakanlığı Vali Ali Galip Kaya Gündüz Bakımevi

İçişleri Bakanlığı, Ankara merkez teşkilatında çalışan personelinin çocuklarına yönelik kreş ve gündüz bakımevi hizmeti sunmaktadır. Kurumun kontenjanı olması durumunda devletin diğer kurumlarında ya da özel sektörde çalışan ebeveynlerin çocukları için de hizmet verilmektedir. Kurumda müdür, çocuk gelişimci, okul öncesi öğretmeni, bakıcı anne, hemşire veya sağlık memuru, temizlik ve mutfak personeli görevlendirilmektedir.

ADALET BAKANLIĞI UYGULAMALARI

2005 yılında düzenlenen Çocuk Koruma Kanunu’na göre adli sistemler içerisinde çocuk ile ilgili işlemleri Sosyal Çalışma Görevlisi yürütmektedir. Çocuk Koruma Kanunu’na göre, Çocuk gelişimci istihdam etmekte olan hizmet birimleri ve kuruluşlar Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri, Mahkemeler, Cezaevleri ve Cezaevi Kreşleri olarak sıralanabilir (Alabay, 2019; Kaçmaz vd, 2021).

Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri

Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri, 2005 yılında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesi altında kurulmuştur. Bu merkezler, hapis cezası almış olan kişilerin kişisel, sosyal, mesleki ve ahlaki özelliklerini değerlendirmektedir (Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği, 2005) . Yapılan bu değerlendirme doğrultusunda hükümlüler kendileri için en uygun olan ceza infaz kurumuna (yüksek güvenli, normal güvenli, açık ceza infaz kurumu vb) nakledilmektedir. Ayrıca bu merkezlerde, hükümlülere, eğitim öğretim ve destek programları uygulanmaktadır (Alabay, 2019). Bu programlar hükümlülerin topluma yararlı bir vatandaş olmalarını ve sosyal yaşama uyum sağlamalarını amaçlamaktadır.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri

Denetimli serbestlik uygulaması, şüpheli, sanık veya hükümlü olan bireylerin mahkeme tarafından belirlenmiş sınırlar çerçevesinde toplumsal hayata katılmasıdır (Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, 2007). Yardım merkezleri ise bu kişilere rehberlik ve psiko-sosyal destek hizmeti vermektedir. Denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinde çalışan çocuk gelişimcilerin görevleri; bireylere yönelik rehberlik ve psiko-sosyal yardım çalışmaları yapmak, yükümlüler için eğitsel ve iyileştirici çalışmalar yürütmek yükümlülerin iyileşme süreçlerini izlemek ve değerlendirmek, sosyal araştırma raporu hazırlamak, gerektiğinde ev ve iş ziyaretlerinde bulunmak, denetim raporu düzenlemek, yükümlünün madde kullanımını değerlendirmek, yükümlülerin topluma kazandırılması için çalışmalar yapmak olarak sıralanabilir (Kale, 2009).

Mahkemeler ve Cezaevleri

Çocukların çoğunlukla dahil olduğu mahkemeler ceza mahkemesi, ağır ceza mahkemesi, çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuk ceza mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ve aile mahkemesi olarak sıralanabilir. Aile mahkemeleri bünyesinde çalışan sosyal çalışma görevlileri önceden belirlenmiş bir gün ve saatte aile fertleri ile görüşme yapmaktadır. Bu görüşmenin temel amacı aile fertlerinin boşanma ve velayet işlemleri açısından uzlaşmaya varmalarını sağlamaktır (Kırımsoy ve diğ., 2013). Çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri bünyesinde çalışan sosyal çalışma görevlileri suça sürüklenen ya da korunmaya muhtaç çocukların haklarını ve genel sağlık durumlarını korumaktadır. Bu mahkemelerde sosyal çalışma görevlisi sosyal inceleme raporu hazırlamaktadır. Ceza infaz kurumları bünyesinde çocuk gelişimciler, kurumun psiko-sosyal servisinde çocuk gelişimi uzmanı ünvanı ile görev yapmaktadırlar. Psiko-sosyal yardım servisi, personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığına destek veren ve hükümlülerin bireysel gelişimine destek olarak topluma uyum sağlamalarına yardımcı olan çalışmalar yürütmektedir. Psiko-sosyal servis, hükümlülere destek ve rehberlik hizmeti sunarak onları toplumsal hayata hazırlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmaların tümü, iyileştirme programları kapsamında yapılmaktadır. Bu programlar hükümlüde, kanunlara saygılı olarak yaşama düşünce ve duygusunun yerleşmesi, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duygusunun gelişmesi, toplumsal hayata uyumu ile ilgili çalışmalardan oluşmaktadır (Kaçmaz vd, 2013). İyileştirme programları hükümlülere gruplar halinde uygulanmaktadır. Her hükümlü, kişisel ve psikolojik özellikleri ile toplumsal uyum düzeyine uygun olacak biçimde gruplara dahil edilir.

Adalet Anaokulları

2011 yılında Adalet Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında “Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde, Annelerinin Yanında Kalan Çocukların Gelişimlerinin Desteklenmesi Hakkında İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır (Arı, 2019). Bu protokol sonucunda ülkemizde ilk kez cezaevi içerisinde anaokulu açılmıştır. Bakırköy Kapalı Kadın Ceza ve İnfaz Kurumu içerisinde yer alan Adalet Anaokulunda 2-6 yaş arasında çocuklara eğitim verilmeye başlanmıştır. Adalet Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan ikinci protokol sonucunda Ankara/Sincan’da bulunan Ceza ve İnfaz Kurumları Kampüsünde Adalet Anaokulu açılmıştır. 2012 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan bu kurum günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilmiştir.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADITC Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Uygulama
ÜNİTE NO 11
YAZAR Doç. Dr. GÜLHAN GÜVEN

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA BAĞLI KURUMLARDA UYGULAMA

Kültür ve Turizm Bakanlığı devlet içerisinde yer alan bakanlıklardan bir tanesidir ve 2013 yılında kurulmuştur. Bünyesi içerisinde Genel Sanatlar Müdürlüğü, Kütüphaneler Genel müdürlüğü, Sinema ve telif hakları Genel Müdürlüğü, Eğitim ve Araştırma genel müdürlüğü, Milli Kütüphane Başkanlığı, Müzeler ve kültür varlıkları Genel Müdürlüğü, Tanıtma Genel Müdürlüğü olmak üzere alt birimleri içerisinde çalışmasını yürütür. 2013 tarihinde kurulmuş olan Kültür ve Turizm Bakanlığının görevleri yönetmelikte belirlenen görevlerin yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yürütür. Kültür ve Turizm Bakanlığının temel amacı; kültürel değerleri geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihî ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli, bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmektir. Ayrıca, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kültür ve turizm konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla iş birliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve iş birliği yapmakta bakanlığın amaçları arasında yer almaktadır. Bakanlığa ilişkin Çocuk Bakım Evleri ve Sinema Filmlerini Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu olmak üzere iki uygulama bulunmaktadır.

Çocuk Bakımevleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 3-6 yaş çocuklarının gelişimlerini desteklemek, hayata uyumlarını kolaylaştırmak, ilköğretime hazırlamak ve çalışanlarının çocuklarına güvenli ortam hazırlamak amacıyla çocuk bakım evleri açabilmektedir. Bu kurumlarda çalışan personelin Çocuk gelişimi bölümü lise, ön lisans veya lisans mezunu olmaları gerekmektedir. Lisans mezunları müdür, müdür yardımcısı olarak görev yaparken, ön lisans mezunları öğretmen ya da müdür yardımcısı olarak görevlendirilmektedirler.

Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması Kurulu

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” 18 Şubat 2005 tarihli 25731 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanmıştır. Yönetmeliğin amacı, ülke içinde üretilmiş veya ithal edilen her türlü sinema filmini, dolaşıma ve gösterime sunulmadan önce değerlendirmek ve sınıflandırmaktır. Bu filmleri değerlendirmek için kurullar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kurulların ana hedefi; kamu düzeni, genel ahlak ile çocukların ve gençlerin ruh sağlığını korumak ve insan onuruna uygunluk basamaklarında Anayasa’da öngörülen ilkeler doğrultusunda filmleri denetlemek, değerlendirmek ve sınıflandırmaktır. Sinema Filmlerini Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulları, Kültür ve Turizm, İçişleri ve Millî Eğitim Bakanlıklarının ilgili alanlarında çalışan, her bir bakanlıktan birer üyenin katılımıyla üç kişiden oluşmaktadır. Geri kalan altı üye Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenir. Çocuk gelişimi lisans mezunları da bu üyelerden birisi olabilmektedir.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA BAĞLI UYGULAMALARI

Teknolojik cihazların ve mobil ulaşımın hızla yaygınlaşması sonucu Kültür ve Turizm Bakanlığı yeni uygulamaları toplumun hizmetine sokmuştur. Bu uygulamalar mobil olup; Sanat Cepte, Etkin Kütüphane, Bandrol Sorgulama, E Kitabım, Konuşan Kitaplık, Türkiye’nin Müzeleri ve Müzelerin Sesidir.

Kütüphaneler

Çocuklara yaratılacak zengin uyaranla dolu öğrenme ortamlarından bir tanesi çocuk kütüphaneleridir. Çocuk Kütüphaneleri, çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri ile donatarak, onların topluma katılımlarını ve katkıda bulunmalarını sağlayan kuruluşlardır (IFLA, 2011.). Ülkemizde çocuk kütüphaneleri Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Kütüphaneler ve Yayınlar Genel müdürlüğüne bağlı olarak Halk Kütüphaneleri kapsamında ele alınmakta ve çocuklar, halk kütüphanelerindeki çocuk bölümlerini kullandıkları gibi yalnızca çocuklara yönelik hizmet veren çocuk kütüphanelerinden de yararlanabilmektedir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2015). Çocuk Kütüphanelerinin

amacı; bebeklere, bireysel ya da grup olarak okul öncesi dönemdeki çocuklara, ebeveynler ve diğer aile üyelerine, bakıcılara, görsel veya yazılı alanlarda çalışan yetişkinlere hizmet vermektir. Belirlenen amaca ulaşabilmek için hedeflenen kitleye, dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, kültür, beceri ve yetenek ayırımı yapmaksızın, tüm potansiyellerinin gelişimi için bilgi, materyal ve programları eşit koşullar altında sunma sorumluluğunu üzerine almaktadır.

E-Kitap Teknolojisi ve Kullanımı

Kültür ve Turizm Bakanlığı bu değişime duyarsız kalmayarak web sayfasında uygulamalar kısmına “e kitabım”, “konuşan kitaplık” uygulamalarını eklemiştir. Bu uygulamaları bilgisayar, telefon, tablet gibi aletlere indirilerek her yerde ve her saatte kaynağa ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca sesli yayınlara da yer verilmesi hem çocukların hem de görme engelli bireylerin dinleyerek kitap sevgisini kazanmasına olanak tanımaktadır.

Müzeler

Müze, Toplumun hizmetinde olan ve onun gelişimi için çalışan, insanlığın somut ve somut olmayan kültürel mirası ile çevresini tanıması ve sahiplenmesi amacıyla ilmi yöntemlerle açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koleksiyonlar oluşturan, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, eğiten, kültürel, sanatsal zevkini ve dünya görüşünü geliştirmesinde etkili olan, kamuya açık, kâr amacı gütmeyen daimî kuruluş olarak tanımlanmaktadır (Kültür Ve turizm Bakanlığı, 2023). Müzeler amaçlarına göre isimlendirilmektedir. Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından kabul edilen ve halen de geçerli olan müzeler yedi grupta toplanmaktadır. Bunlar; Sanat Müzeleri, Arkeoloji ve Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Tabiat Tarihi Müzeleri, Bilim ve Teknoloji Müzeleri, Bölge Müzeleri, Özel Amaçlı Müzeler (Çetin, 2002). Müzeler toplumun her kesiminden farklı yaş ve deneyimlere sahip bireylere doğrudan ve dolaylı öğrenme imkanları sunmaktadır. Penna, müzelerde öğrenmenin üç şekilde gerçekleştiğini belirtmektedir. Birincisi bireysel öğrenme ikincisi, sosyo-kültürel öğrenmeler üçüncüsü ise fiziksel ortamlardan kaynaklanan öğrenme modelleridir (Penna, 2007 Akt: Oruç & Altın, 2008). Çocuklar için farklı öğrenme ortamları sunan müzeler vasıtasıyla gözlem, hayal gücü, yaratıcılık, mantık, eleştirel bakma ve beğeni duygusu gelişir. Müzeler aracılığı ile çocuklar kendi kültürüne ait özellikleri öğrenerek, kültürel değerlerini koruma ve sahip çıkma bilincini kazanırlar. Yine müzeler aracılığı ile geçmişle tanışarak günümüzü karşılaştırma imkanı bulunarak tarih bilincinin gelişmesine olanak verir (Abacı, 2003., Abacı, 2005., Abacı & Usbaş, 2011).

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Belediyelere Bağlı Kurum ve Kuruluşlarda Uygulama
ÜNİTE NO 12
YAZAR Doç. Dr. ZEKİ KARATAŞ

BELEDİYELERİN ÇOCUKLARA YÖNELİK KURUMSAL HİZMETLERİ

Çocukların ve gençlerin gelişim dönemlerine bağlı olarak oyun ve etkinliklere olan açıklığı, onların öğrenmeye ve gelişmeye daha yatkın hale getirir. Özellikle belediyelerin açtığı merkezler aracılığıyla sunulan yapılandırılmış etkinlikler, çocukların ve gençlerin bireysel yeteneklerini keşfetmelerini, liderlik ve işbirliği becerilerini geliştirmelerini sağlar. Bu etkinlikler aynı zamanda sosyal becerilerin gelişimine katkıda bulunur ve topluma daha duyarlı bireyler yetişmesine olanak tanır. Belediyelerin çocuklara yönelik faaliyetleri, okul dışı serbest zamanları yapılandırılmış etkinliklerle değerlendirerek kapsamlı bir öğrenme deneyimi sunar. Fiziksel etkinlikler, çocukların sağlıklı yaşam tarzlarını benimsemelerine yardımcı olurken, sanat atölyeleri, spor turnuvaları ve kültür gezileri gibi çeşitli etkinlikler çocukların ilgi alanlarına uygun olarak kendilerini geliştirmelerini sağlar. Türkiye'deki belediyelerin çocuklara ve gençlere yönelik sunduğu hizmetler, koruma evlerinden çocuk kulüplerine, gençlik merkezlerinden çocuk bilim ve sanat merkezlerine kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır.

ÇOCUK MECLİSLERİ

Çocuk meclisleri, çocukların toplumda aktif birer birey olarak yer almalarını sağlayan katılım haklarını vurgular. Bu haklar, çocukların görüşlerini ifade etme özgürlüğünü, ilgilendikleri konularda katılım hakkını ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirme imkanını içerir. Belediyeler, çocuk meclisleri aracılığıyla çocukların kentteki sorunlarına seslerini duyurabilmelerini ve çözüm süreçlerine aktif olarak katılmalarını teşvik eder. Bu platformlar, çocukların demokratik bir ortamda düşünce ve duygularını paylaşmalarını sağlayarak toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerine olanak tanır. Çocuk meclisleri aynı zamanda çocuklara sorunlara çözüm bulma sürecinde deneyim kazanma ve kendi gelişimlerine katkıda bulunan projeler üretme yeteneklerini geliştirme fırsatı sunar.

ÇOCUK VE GENÇLİK MERKEZLERİ

Belediyeler, gençlerin toplumda daha etkin bir rol alabilmeleri için gençlik merkezleri kurma eğilimindedir. Belediye Kanunu'na göre, belediyeler gençlik ve spor hizmetleri sunmakla yükümlüdür. Türkiye'deki birçok belediye, gençlik merkezleri aracılığıyla gençlere yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemekte ve bu merkezler aracılığıyla gençlerin kişisel gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Gençlik merkezleri, gençlerin potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olmak, sosyal becerilerini güçlendirmek ve farklı alanlarda yeteneklerini geliştirmelerini sağlamak için sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetleri içermektedir. Ayrıca, gençlik merkezleri danışmanlık hizmetleri sunarak gençlere kişisel gelişimleri, kariyer planlamaları ve yaşam becerileri konularında destek sağlamaktadır. Bu hizmetler, gençlerin topluma daha etkin bir şekilde katılımını teşvik etmeyi, sosyal uyumu artırmayı ve gençlerin bireysel ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

BİLGİ EVLERİ

Bilgi evleri, belediyeler tarafından oluşturulan ve çocuk ve gençlere okul dışı zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirmeleri için hizmet veren merkezlerdir. Bu evler, geleneksel kütüphanecilik anlayışının ötesinde bilgisayar, internet, kitap ve sınav hazırlık kurslarını bir araya getirerek çocukların eğitimini destekler. Genellikle ilkökul, ortaokul ve lise çağındaki öğrencilere yönelik olan bilgi evleri, ücretsiz hizmetler sunar ve öğrencilerin üye olmalarını gerektirir. Bu merkezler, çocukları olumsuz çevrelerden uzaklaştırarak güvenli bir ortamda ders çalışmaya teşvik eder, kitap okuma alışkanlığı kazandırır ve sosyal gelişimlerini desteklemek amacıyla çeşitli etkinlikler düzenler. Bilgi evleri, gençlerin potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olur, sosyal becerilerini güçlendirir ve bireysel gelişimlerine katkıda bulunmayı hedefler. Belediyelerin Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren bu merkezler, genellikle bir koordinatör ve bir yönetici tarafından yönetilir ve çeşitli uzmanlar tarafından desteklenir.

ÇOCUK KULÜPLERİ

Çocuk kulüpleri, özellikle yoksul kent mahallelerindeki çocuklara yönelik kurulan merkezlerdir. Bu kulüpler, çocuklara eğitim ve sosyal hizmetler sunarak sosyal eşitsizlikleri azaltmayı, olumlu

alışkanlıklar kazandırmayı ve sosyal, kültürel gelişimlerini desteklemeyi amaçlar. Farklı yaş gruplarına yönelik etkinlikler içerir, örneğin, oyunlar, sanat etkinlikleri, dil çalışmaları gibi. Çocukların yaşlarına uygun dersliklerde, atölye ve salonlarda uzman eğitimciler eşliğinde çeşitli faaliyetler düzenlenir. Ayrıca, çocuklar belirli günlerde düzenlenen geziler ve programlarla şehirlerini tanıma, farkındalık oluşturma ve sosyalleşme fırsatı bulurlar. Çocuk kulüpleri, çocukların yaşamlarını olumlu yönde etkileyerek toplumlarına olumlu katkılarda bulunmalarını amaçlar.

ÇOCUK BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ

Çocuk Bilim ve Sanat Merkezleri, çocuklara bilimi deneyimleme şansı tanıyarak bilimsel konulardaki ilgilerini artırmayı hedefler. Bu merkezler, öğrencilere farklı deney setleri kullanma imkanı sunar ve interaktif yaklaşımıyla bilimle olan bağlarını güçlendirir. Ayrıca, sanatın çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağladığına vurgu yapar. Müzik ve sanat eğitimi, çocukların yaratıcılıklarını geliştirir, problem çözme becerilerini artırır ve duygusal zekalarını güçlendirir. Belediyeler tarafından açılan Çocuk Sanat Merkezleri ise çocuklara sanat ve müziği sevdirmeyi amaçlar, geniş bir eğitim yelpazesi sunar ve geleceğin yetenekli sanatçılarını keşfetmeyi hedefler.

GÜNDÜZ BAKİMEVİ VE KREŞ HİZMETLERİ

Kreş ve gündüz bakımevi hizmetleri, 0-6 yaş aralığındaki çocukların çok yönlü gelişimini destekleyen planlı ve sistematik bir bakım ve eğitim sürecini ifade eder. Okul öncesi eğitim, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimini destekleyen bir süreç olarak tanımlanır. Belediyelere bağlı kreşler, çocuklara sağlanan bu hizmetler aracılığıyla deneyim kazandırarak, fırsat eşitliği sağlar ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklar için önemli bir destek oluşturur. Kreşler, çocuklara öğrenmeye olumlu bir tutum kazandırır, sosyal becerilerini geliştirme fırsatı sunar ve duygusal zeka gelişimine katkıda bulunur. Ayrıca, çocukların bilişsel kapasitesini artırmak ve zihinsel gelişimlerini desteklemek amacıyla çeşitli etkinliklerle çevresel uyarıcılar sunarlar. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezleri, kreş hizmeti sunarak çocukların psikososyal gelişimlerine katkıda bulunur.

ENGELSİZ YAŞAM MERKEZLERİ

Engelsiz Yaşam Merkezleri, belediyeler tarafından özel gereksinimli çocuklara yönelik açılan ve eğitim, danışmanlık, rehabilitasyon hizmetleri sunan önemli kurumlardır. Bu merkezler, çeşitli aktiviteler ve imkanlarla özel gereksinimli çocukların sosyal, kültürel ve eğitimsel gelişimini desteklemeyi amaçlar. Engelsiz yaşam merkezlerinde, yüzme, okuma, bilgisayar kullanımı, kütüphane hizmetleri gibi birçok olanak sunulur. Bu merkezler, engelli çocuklara evlerinde sınırlı kalmadan çeşitli etkinliklere katılma ve kendilerini geliştirme fırsatı tanır. Örneğin, Üsküdar Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi, çeşitli eğitim programları, terapiler ve sosyal hizmetlerle engelli çocukların bireysel ihtiyaçlarına odaklanarak kapsamlı bir hizmet sunar. Bu merkezler, engelli çocukların topluma entegrasyonunu destekleyerek, bütüncül bir yaklaşımla engelsiz bir yaşam alanı oluşturmayı hedefler. Toplumun fiziksel yapısının, engelli çocuk ve bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmesi, engelsiz yaşam merkezlerinin toplumda daha kapsayıcı ve erişilebilir bir ortam oluşturma potansiyelini vurgular.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II
ÜNİTE ADI Çocuklarla İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
ÜNİTE NO 13
YAZAR Doç. Dr. HAMİYET SAYAN

Çocuklarla ilgili kuruluşlar hem uluslararası hem de Türkiye'de kurulmuş ve faaliyet göstermektedirler. Ancak Türkiye'de gelişmiş ülkelerdeki kadar çok sayıda STK (sivil toplum kuruluşu) yoktur. Bu bölümde dünyadaki ve Türkiye'deki çocuklarla ilgili ve onların korunmasına ve desteklenmesine yönelik çalışmalar yapan kuruluşlar iki bölümde incelenmektedir.

DÜNYADAKİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

The Global Fund for Children (Küresel Çocuklar Fonu); savunmasız çocuklara kritik hizmetler sağlayan, sermayesi yetersiz kuruluşlara yatırım yapmaktadır.

UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu); 190'dan fazla ülkedeki dezavantajlı çocuklara ve ergenlere ulaşmak ve haklarını korumak için çalışmaktadır. Eğitim, sağlık ve acil yardım dahil olmak üzere çeşitli hizmetler sağlamaktadır.

Save the Children adlı kuruluş ise, her çocuğun başarı için en iyi şansa sahip olmasını sağlamak amacıyla 100'den fazla ülkede, doğal afetler ve çatışmalar sırasında eğitim, sağlık, korunma ve acil yardım sağlamaktadır.

Children International adındaki kuruluş, ihtiyaç sahibi çocuklara ve ailelere kritik yardım sağlayarak yoksulluğu tamamen sona erdirmek için çalışmaktadır.

SOS Çocuk Köyleri adlı kuruluş, ebeveynlerini kaybetmiş veya onlarla birlikte yaşayamayan çocuklara sevgi dolu bir yuva sağlamaya çalışmaktadır. SOS Çocuk Köyleri, çocuklara aile ortamında uzun süreli bakım sağlamanın yanı sıra eğitim ve diğer destek hizmetlerini de sunmaktadır.

World of Children: (Çocukların Dünyası) Bu vakıf, dünya çapında savunmasız çocuklara hizmet veren etkili programları belirler ve finanse eder.

ILA: (Uluslararası Okuryazarlık Derneği) Bu küresel organizasyon, her yerdeki çocuklar için okuryazarlığı geliştirmeye odaklanmaktadır. ILA'nın misyonu dünya çapında okuryazarlık yoluyla hayatları dönüştürmektir.

GPE (Küresel Eğitim Ortaklığı) ise, tüm çocukların kaliteli eğitime erişimini sağlamak için çalışır. Gelişmekte olan ülkelerde güçlü eğitim sistemleri kurmalarına yardımcı olmak için finansman ve destek sağlar.

Fundsforngos, kaynak seferberliği çabalarını geliştirmek için dünya çapındaki sivil toplum kuruluşlarına, şirketlere ve bireylere bilgi ve beceri sağlayan bir sosyal girişimdir.

Worldbank (Dünya Bankası), çocukların refahına odaklanan çeşitli girişimleri vardır. Bu tür girişimlerden biri Erken Çocukluk Gelişimi (ECD) programıdır. Erken Çocukluk Gelişimi Programı; çocuklara doğumlarından ilkökula geçişlerine kadar kaliteli eğitim ve bakım sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kuruluşlar dışında web sitesi olarak hizmet veren Mom's.com ve UÇM (International Children's Center) gibi kuruluşlar da bulunmaktadır.

TÜRKİYE'DE ÇOCUKLARLA İLGİLİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Türkiye'de de benzer amaçlarla hizmet veren kuruluşlar vardır. Ancak Türkiye'de bu hizmetler daha çok dernek ve vakıflar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

AÇEV, küçük yaşlardan itibaren eğitim yoluyla çocukların ve çevrelerinin gelişimini destekleyerek topluma kalıcı bir katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

LÖSEV, lösemili ve kanserli çocuk ve yetişkinlere yardım sağlayan bir vakıftır.

ÇOCUK VAKFI, çocukların kültürel ve sosyal açıdan gelişmeleri için uygun programlar geliştirmek ve onları uygulamak ve çocuk problemlerine sosyal olarak çözümler bulmayı amaçlamaktadır.

ÇEK (Çocuk Esirgeme Kurumu), yoksul ve korunmaya muhtaç çocuklara ve ailelere bakım, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerini sistemli bir biçimde sunmak için oluşturulmuş bir kurumdur.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı, toplum hekimliği felsefesini geliştirerek uygulamalar gerçekleştirilmesi üzerine kurulmuştur. Vakfın esas amacı; çalışan çocuklar ve kadınları topluma kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çeşitli proje çalışmaları yapılmaktadır.

İLKİYAR (İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı), eğitim konusunda sınırlı imkanlara sahip olan köy

okullarına ve köy çocuklarına çeşitli yardım projeleriyle yardım toplayarak eğitimlerine katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Nesin Vakfı ise, eğitim imkânlarına sahip olmayan çocukların topluma faydalı bireyler olabilmesi için ilkokul çağı ve öncesindeki çocukların eğitilmesini sağlamaktadır.

Tohum Otizm Vakfı ise, otizm spektrum bozukluğu bulunan çocuklara yardım amacıyla kurulmuştur. TOG(Toplum Gönüllüleri Vakfı), geliştirilen projeler sayesinde gençlerin sorumluluk sahibi ve yaşamda aktif bireyler olması sağlanmaktadır.

TEGV(Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı), temel eğitime katkıda bulunmak amacıyla ilköğretim çağındaki çocukların eğitim programları ve etkinliklerle eğitilmesini amaçlayan bir kuruluştur.

GÇV(Geleceğimizin Çocukları Vakfı) ise, korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırabilme amacını gerçekleştirebilmek için yatımlar yapmakta ve olanaklar sağlamaya çalışmaktadır.

ÇOCUK VAKFI, çocukların kültürel ve sosyal açıdan gelişmeleri için uygun programlar geliştirmek ve onları uygulamak ve çocuk problemlerine sosyal olarak çözümler bulmayı amaçlamaktadır.

ÇEK(Çocuk Esirgeme Kurumu), yoksul ve korunmaya muhtaç çocuklara ve ailelere bakım, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerini sistemli bir biçimde sunmak için oluşturulmuş bir kurumdur.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı, toplum hekimliği felsefesini geliştirerek uygulamalar gerçekleştirmesi üzerine kurulmuştur. Vakfın esas amacı; çalışan çocuklar ve kadınları topluma kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çeşitli proje çalışmaları yapılmaktadır.

İLKİYAR(İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı), eğitim konusunda sınırlı imkanlara sahip olan köy okullarına ve köy çocuklarına çeşitli yardım projeleriyle yardım toplayarak eğitimlerine katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Nesin Vakfı ise, eğitim imkânlarına sahip olmayan çocukların topluma faydalı bireyler olabilmesi için ilkokul çağı ve öncesindeki çocukların eğitilmesini sağlamaktadır.

Tohum Otizm Vakfı ise, otizm spektrum bozukluğu bulunan çocuklara yardım amacıyla kurulmuştur.

TOG(Toplum Gönüllüleri Vakfı), geliştirilen projeler sayesinde gençlerin sorumluluk sahibi ve yaşamda aktif bireyler olması sağlanmaktadır.

TEGV(Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı), temel eğitime katkıda bulunmak amacıyla ilköğretim çağındaki çocukların eğitim programları ve etkinliklerle eğitilmesini amaçlayan bir kuruluştur.

GÇV(Geleceğimizin Çocukları Vakfı) ise, korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırabilme amacını gerçekleştirebilmek için yatımlar yapmakta ve olanaklar sağlamaya çalışmaktadır.

DERS ADI Çocuk Gelişimi Alan Uygulaması II

ÜNİTE ADI Dünyada Çocuk Eğitimi

ÜNİTE NO 14

YAZAR Dr. Öğr. Üyesi CUMHUR GÜNGÖR

DÜNYADA ÇOCUK EĞİTİMİ

Eğitim, bireyin hayatındaki en kritik dönemeçlerden birini oluşturmakta ve toplumların geleceğini şekillendirmede kilit bir rol oynamaktadır. Bu önemin farkında olan eğitimciler, politika yapıcılar ve aileler, çocukların en iyi şekilde eğitim alabilmesi için sürekli çaba sarf etmektedirler. Eğitim, sadece akademik bilgi ve becerilerin kazandırılmasını içermemekte, aynı zamanda bireyin sosyal, duygusal ve etik gelişimini de desteklemektedir.

Tarihsel olarak, çocuk eğitimi konusundaki yaklaşımlar zaman içinde büyük değişiklikler göstermiştir. Antik çağlardan günümüze kadar eğitim sistemleri, toplumların ihtiyaçlarına ve değerlerine göre şekillenmiş ve dönüşmüştür. Geleneksel eğitim metotlarından modern ve öğrenci merkezli yaklaşımlara kadar geniş bir yelpazede eğitim anlayışları geliştirilmiştir.

Bu çeşitlilik, farklı kültürlerde eğitim anlayışlarının nasıl şekillendiğini ve bu anlayışların çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini incelemeyi gerektirmektedir. Batı ve Doğu eğitim sistemlerinin karşılaştırılması, bu kültürel çeşitliliğin ve farklı eğitim yaklaşımlarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Çocuk eğitimi, bireyin hayatındaki temel taşları oluşturur ve onun sosyal, duygusal, ve bilişsel gelişimini şekillendirir. Eğitim, çocukların düşünme yeteneklerini, dil becerilerini ve sosyal becerilerini geliştirirken, aynı zamanda empati, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi değerli yaşam becerilerini kazandırmaktadır. Bu süreçte, çocukların toplumsal normlar ve değerler konusunda bilinçlenmeleri sağlanarak, gelecekteki yaşamlarına ve kariyerlerine hazırlanmalarına katkıda bulunulmaktadır.

Eğitim sistemleri, yıllar boyunca önemli dönüşümler geçirerek, öğrenci merkezli yaklaşımlara doğru evrilmeye başlamıştır. Geleneksel eğitim sistemleri, ezberlemeye dayalı ve otoriter yaklaşımlar sergilerken, modern eğitim anlayışı, çocukların bireysel yeteneklerini ve ilgi alanlarını gözetleyerek, onları aktif ve bağımsız öğrenen bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Farklı Kültürlerde Çocuk Eğitimi

Dünya genelindeki eğitim sistemleri, kültürel değerler ve sosyal yapılar doğrultusunda farklılık göstermektedir. Batı eğitim sistemleri genellikle öğrenci merkezli ve esnekken, Doğu eğitim sistemleri daha disiplinli ve sınav odaklıdır. Bu farklılıklar, çocukların dünya görüşünü ve problem çözme yaklaşımlarını etkileyerek, kültürel çeşitliliği ve küresel anlayışı beslemektedir.

Eğitimde Erken Başlangıç

Erken çocukluk dönemi, çocuğun beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir ve bu dönemde alınan eğitim, çocuğun gelecekteki akademik ve sosyal başarısını büyük ölçüde etkilemektedir. Erken eğitim, çocuklara temel becerileri kazandırmanın yanı sıra, onlara sosyal beceriler ve duygusal zekâ geliştirmeleri için de fırsatlar sunmaktadır.

Eğitimde Teknolojik Yaklaşımlar

Teknoloji, eğitimi dönüştürerek öğrenmeyi daha etkileşimli ve özelleştirilmiş hale getirmiştir. Eğitim teknolojisi araçları, çocuklara dünya genelindeki kaynaklara erişim imkanı tanıyarak, onların bilgiye ulaşmalarını ve öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu sayede, öğrenciler kendi hızlarında ve tarzlarında öğrenme fırsatı bulabilmektedir.

Çocuk Eğitiminde Oyunun Rolü

Oyun, çocukların doğal öğrenme sürecinin bir parçasıdır ve onlara dünyayı keşfetme, sosyal beceriler geliştirme ve yaratıcı düşünme yeteneklerini kullanma fırsatı tanır. Oyun temelli öğrenme, çocukların motive olmalarını sağlar ve öğrenme sürecini eğlenceli hale getirerek, daha kalıcı ve anlamlı öğrenme

deneyimleri yaratmaktadır.

Çocuk Eğitiminde Özel İhtiyaçlar

Her çocuk benzersizdir ve bazıları özel eğitim ihtiyaçlarına sahiptir. Özel eğitim, bu çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış programlar ve destekler sunarak, onların eğitim sürecine tam anlamıyla katılımını sağlamayı amaçlamaktadır. Farklı ülkelerde özel eğitim yaklaşımları, çeşitli programlar ve kaynaklar aracılığıyla bu çocuklara destek olmaktadır.

Eğitimde Okul-Aile İşbirliği

Ebeveynlerin eğitim sürecine katılımı, çocukların akademik ve sosyal başarıları üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Okul-aile arasındaki işbirliği, çocuğun eğitimi konusunda tutarlı ve destekleyici bir ortam oluşturarak, onların gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Dünyada Eğitimde Kalite ve Erişim

Eğitim kalitesi ve erişilebilirliği, dünya genelinde önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak ve her çocuğun kaliteli eğitim almasını garanti altına almak, ulusal ve uluslararası düzeyde öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

Dünya genelinde Eğitimde Yenilikler

Eğitim sistemleri, sürekli olarak yenilikçi yaklaşımlar ve programlar aracılığıyla dönüşmektedir. Bu yenilikler, öğrencilere çağdaş beceriler kazandırmak ve onları geleceğin zorluklarına hazırlamak için tasarlanmıştır.

Çocuk Eğitiminde Geleceğin Trendleri

Eğitimdeki teknolojik trendler, öğrenme süreçlerini daha esnek, erişilebilir ve özelleştirilmiş hale getirerek, dünya genelinde eğitimde beklenen dönüşümleri hızlandırmaktadır. Bu trendler, eğitimde inovasyon ve yaratıcılığı teşvik ederek, öğrencilere yeni ve heyecan verici öğrenme deneyimleri sunmaktadır.

Sonuç

Çocuk eğitimi, toplumların geleceğini şekillendiren en kritik faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitim süreci, çocukların akademik, sosyal, duygusal ve etik gelişimini destekleyerek onları geleceğin dünyasına hazırlamaktadır. Bu bağlamda, dünyada çocuk eğitimi konusunda önemli başarılar elde edilmiş olmasına rağmen hâlâ üstesinden gelinmesi gereken birçok zorluk bulunmaktadır.

Eğitimde elde edilen başarılar arasında, erken çocukluk eğitiminin önemini anlaşılması, eğitimde teknolojik araçların etkin kullanımı, oyun temelli öğrenme yaklaşımlarının yaygınlaşması ve özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için destek hizmetlerinin artırılması gibi konular bulunmaktadır. Ayrıca, okul-aile işbirliğinin güçlendirilmesi ve eğitimde cinsiyet eşitliği konusunda atılan adımlar da önemli gelişmeler olarak değerlendirilebilir.

Buna karşın, eğitimde kalite ve erişim konusunda hâlâ ciddi sorunlar mevcuttur. Eğitim fırsatlarının adil bir şekilde dağıtılması ve her çocuğun yüksek kaliteli eğitimden faydalanabilmesi için daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Eğitimdeki cinsiyet eşitsizlikleri ve kırsal bölgelerdeki çocukların eğitime erişimde yaşadığı zorluklar, bu sorunlara örnek olarak gösterilebilir.

Geleceğe yönelik öneriler arasında, eğitim sistemlerinin sürekli olarak gözden geçirilmesi, eğitimde inovasyon ve araştırmanın teşvik edilmesi, öğretmen eğitiminin güçlendirilmesi ve ebeveynlerin eğitim sürecine daha fazla dâhil edilmesi yer almaktadır. Ayrıca, eğitimde dijital dönüşümün doğru bir şekilde yönetilmesi ve teknolojik araçların etkili bir şekilde kullanılması da büyük önem taşımaktadır. Son olarak, çocuk eğitimi konusunda atılacak adımların, çocukların ihtiyaçlarına ve geleceğin dünyasına uygun olması gerektiği unutulmamalıdır. Böylece, çocuklar yaratıcı, eleştirel düşünebilen, duygusal zekası gelişmiş ve etik değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilebilir. Bu sayede, dünya genelinde çocuk eğitimi alanında sürdürülebilir başarılar elde edilebilir ve toplumların geleceği daha parlak bir hale getirilebilir.